

S/4279

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

Hieronim SZAFRAN

WSPARCIE POBYTU I DZIAŁAŃ
WOJSK SOJUSZNICZYCH
NA TERYTORIUM POLSKI

(Host Nation Support)

52432

WARSZAWA

2000

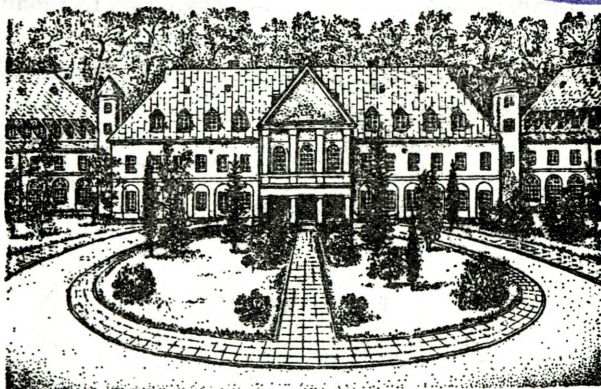
AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

Hieronim SZAFRAN

WSPARCIE POBYTU I DZIAŁAŃ
WOJSK SOJUSZNICZYCH
NA TERYTORIUM POLSKI

(Host Nation Support)

WARSZAWA

2000

Niniejszy materiał studyjny jest przeznaczony do wykorzystania na Wyższych Kursach Obronnych dla kierowniczej kadry administracji państwowej.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5

CZĘŚĆ I

ZAŁOŻENIA IDEI WSPARCIA SOJUSZNIKÓW

PRZEZ PAŃSTWO PRZYJMUJĄCE (HNS)	9

1. Pojęcie i zadania HNS	9
2. Zasady HNS	17
3. Rola, funkcje i zadania stron – dostawców i użytkowników HNS ...	19
4. Reguły korzystania z zasobów cywilnych	23

CZĘŚĆ II

REALIZACJA WSPARCIA	29

1. Planowanie i organizowanie wsparcia	29
2. Rola i zadania administracji rządowej i samorządowej w zapewnieniu wsparcia dla jednostek sojusznicznych	37
3. Rola narodowych, terytorialnych organów dowodzenia	42
4. Potrzeba instytucjonalizacji współdziałania administracji cywilnej i sił zbrojnych	44

Uwagi końcowe	48

Bibliografia	51

Załączniki	53

WPROWADZENIE

W sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa przewiduje się wzmocnienie wojskowej obecności Sojuszu w obszarze kryzysowym¹. Rząd polski liczy się z przybyciem na terytorium kraju sił w składzie od jednej brygady do dwóch ciężkich dywizji NATO (zał. 1)².

Prawdopodobnie nasi sojusznicy będą oczekiwali od strony polskiej wsparcia logistycznego i udostępnienia im części krajowego potencjału gospodarczego, gdyż współczesne koncepcje użycia sił Sojuszu zakładają korzystanie z infrastruktury państwa przyjmującego oraz pozyskanie wsparcia cywilnego w zakresie logistyki, komunikacji, opieki medycznej oraz poparcia społecznego³. Tego rodzaju pomoc nazywa się wsparciem przez państwo-gospodarza.

Rolę i zadania państwa podejmującego na swoim terytorium siły sojusznicze reguluje w NATO szereg dokumentów.

Podstawowe znaczenie ma *Umowa między stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych* z 1951 r., która ustala ogólne zasady traktowania wojsk sojuszniczych na terytorium państwa-członka NATO⁴. Stanowi ona fundament szczególnych rozwiązań przyjmowanych w kolejnych dokumentach.

Zasadniczą rolę spełnia publikacja MC 334/1: *Zasady i polityka NATO odnośnie wsparcia ze strony państwa goszczącego (gospodarza) (Host Nation Support – HNS)*, dająca wykładnię poglądów Sojuszu na interesujące nas kwestie. MC 334 – co warto zauważyć – stwierdza, że HNS jest procesem dynamicznym i wymaga okresowej

¹ Zob. B. Balcerowicz, *Sojusz a obrona narodowa*, DW Bellona, Warszawa 1999, s. 170-173.

² Wywiad z ministrem J. Onyszkiewiczem: *Państwo z innej półki*, „Gazeta Wyborcza” nr 61(3059) z 13-14.03.1999 r., s. 16.

³ *Koncepcja Strategiczna Sojuszu z 23-24 kwietnia 1999 r.*, p. 59 i 60.

⁴ *NATO Status of Forces Agreement signed at London on 19 June 1951*, znana jako *NATO SOFA*. DzU RP nr 97 z 1998 r., poz. 504.

modernizacji⁵. Można więc sądzić, że koncepcje Sojuszu w zakresie HNS zawarte w pozostałych dokumentach, choć uzgodnione, nie stanowią jednak zamkniętej konstrukcji i pozwalają na twórcze poszukiwania nowych i doskonalszych rozwiązań.

Zasady HNS pozostają w ścisłym związku z *Zasadami i założeniami działań logistycznych* opublikowanymi w zaktualizowanej wersji w 1994 r.⁶

Zostały one rozwinięte w dokumentach doktrynalnych NATO: *Doktrynie logistycznej sił lądowych*⁷ oraz *Doktrynie taktycznej sił lądowych*⁸. Oba dają ogólne wskazówki do planowania HNS w czasie przygotowania działań bojowych oraz wykaz rodzajów (kategorii) możliwego do uzyskania wsparcia. Ich uszczegółowienie znaleźć można w *Poradniku planowania i przygotowania umów/porozumień w sprawie wsparcia ze strony kraju-gospodarza (HNSA)*.⁹

Daleko posuniętą konkretyzację oczekiwań Sojuszu na wsparcie ze strony państwa przyjmującego w warunkach przeciwdziałania współczesnym zagrożeniom zawiera *Doktryna operacyjna Wielonarodowych Połączonych Sił Sojuszu*¹⁰ oraz wspomagające ją *Zasady planowania wsparcia ze strony państwa-gospodarza w operacjach wielonarodowych*¹¹.

Zadania związane z przyjęciem i wsparciem wojsk NATO na terytorium Polski niosą dla nas nowe wyzwania. Stąd celowe wydaje się zapoznanie z ideą systemu HNS, podjęcie próby określenia roli i zadań administracji cywilnej w dostarczeniu wsparcia oraz ustalenie postulatów dotyczących doskonalenia form i mechanizmów współpracy cywilno-wojskowej w tym zakresie.

Niniejsza publikacja powinna to trudne zadanie ułatwić.

---

⁵ MC 334: *NATO Principles and Policies for Host Nation Support (HNS)*, grudzień 1998, p. 2.

⁶ MC 319/1: *NATO Principles and Policies for Logistics*.

⁷ STANAG 2406: *Land Forces Logistics Doctrine – ALP 9(B)*.

⁸ STANAG 2868: *Land Force Tactical Doctrine – ATP 35(B)*.

⁹ ALP-12: *Guidance for the Planning and Preparation of Host Nation Support Agreements? Arrangements (HNSA)*.

¹⁰ AJP-1(A): *Allied Joint Doctrine*, wrzesień 1998.

¹¹ BI-MNC: *Procedures for NATO Host Nation Support Planning for Multinational Operations*.

Opracowanie składa się z dwóch części. Pierwsza wyjaśnia pojęcie *wsparcia przez państwo-gospodarza (Host Nation Support)* oraz przedstawia jego zasady i zadania uczestników – wojsk NATO i krajowych dostawców towarów i usług. Druga część opisuje przebieg procesu planowania i organizowania wsparcia, z uwypukleniem roli organów administracji publicznej i wojskowych, terytorialnych organów dowodzenia. Obie części pracy wraz z załącznikami stanowią logiczną całość, która zawiera w miarę kompletny zestaw problemów przed jakimi stają organy odpowiedzialne za przygotowanie warunków do działania sił NATO na terytorium Polski oraz możliwych sposobów ich rozwiązywania.

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

...the ...

Część I

ZAŁOŻENIA IDEI WSPARCIA SOJUSZNIKÓW PRZEZ PAŃSTWO PRZYJMUJĄCE (HNS)

1. POJĘCIE I ZADANIA HNS

W świetle dostępnych dokumentów wsparcie ze strony państwo-gospodarza¹² stanowi uzupełnianie na miejscu potencjału i możliwości przybywających na jego terytorium sił sojuszniczych. Obejmuje udostępnienie lokalnej infrastruktury, realizację zabezpieczenia logistycznego oraz ochronę wojsk i obiektów w celu skrócenia czasu i zwiększenia wielkości dostaw.

HNS jest definiowane w NATO jako *cywilna i wojskowa pomoc świadczona w czasie pokoju, w sytuacjach kryzysowych i podczas konfliktów, przez państwo na którego terytorium przemieszczają się (także w tranzycie) lub są rozmieszczone i działają siły i organizacje NATO. Zakres realizowanych przedsięwzięć (pomocy) regulują zobowiązania wynikające z porozumień w ramach Sojuszu lub z dwustronnych bądź wielostronnych umów zawartych między „państwem-gospodarzem” oraz organizacją NATO (dowódcami NATO) i państwem/państwami wysyłającymi wojska.*¹³

Wsparcie udzielane przez państwo przyjmujące powinno objąć:

- udzielenie pomocy (ułatwień) w czasie przyjęcia na granicy państwa;

---

¹² *Gospodarz* - to: „1) właściciel [...]; 2) pan domu, osoba sprawująca funkcje pana domu (szczególnie w stosunku do gości) [...]; 3) ktoś, kto zarządza, rządzi czymś, np. jakimś zakładem, województwem, państwem itp., czuwa nad gospodarką tych jednostek [...]”. *Słownik języka polskiego. Tom pierwszy A - K*, PWN, Warszawa 1978, s. 683-684.

¹³ Zob. NATO AAP(U) – *Słownik terminów i definicji NATO (angielsko-polski)*, MON BWSN 1998, s. 154; MC 334/1: *Zasady i polityka NATO odnośnie państwa goszczącego - gospodarza*, p. 6; ALP-9 (B): *Doktryna logistyczna sił lądowych* (Stanag 2406), p. 204a i 1001c.

- zapewnienie swobody przegrupowania do rejonu operacji, rozmieszczenia wojsk w terenie i działań;

- dostarczenie niezbędnych materiałów, usług i pomocy.

Zgodnie z założeniami logistyki NATO wsparcie dla sojuszników realizuje się głównie siłami wojskowymi, z wykorzystaniem zasobów wojskowych. Równocześnie dąży się jednak do maksymalizacji wyzyskania możliwości środków cywilnych – jeśli jest to celowe, realne, dostępne na czas i korzystne finansowo. Użycie zasobów cywilnych wiąże się bowiem z angażowaniem gospodarki gospodarza (niekiedy z jej mobilizacją) i jest łatwo dostępne raczej w rejonach przemysłowych, przy czym sięganie do cywilnych źródeł zasilania pozwala utrzymywać nienaruszone zasoby własne wojska i obniżyć koszty podejmowanych działań.

HNS obejmuje głównie zadania wsparcia logistycznego.

Jego celem jest podtrzymywanie zdolności bojowej i swobody działania wojsk sojusznicznych, zaspokojenie ich potrzeb oraz uchronienie przed brakami materiałowymi uniemożliwiającymi wykonanie zadań.

Na zabezpieczenie logistyczne sojuszników składa się:

- pozyskiwanie, magazynowanie, transport i rozdział oraz eksploatacja i remonty wszelkich środków zaopatrzenia (w tym sprzętu);

- transport stanów osobowych i materiałów oraz kierowanie ruchem wojsk;

- udostępnienie obiektów i urządzeń infrastruktury;

- świadczenie usług socjalno-bytowych;

- zabezpieczenie medyczne.

Ważne jest przy tym, aby potrzebne zaopatrzenie i urządzenia pomocnicze były dostarczane:

- w potrzebnych ilościach;

- we właściwym czasie;

- we wskazane miejsca;

- w należytej jakości (w stanie użyteczności).

Zwłaszcza sprawa jakości zasługuje na naszą szczególną uwagę, gdyż (jak mogliśmy się przekonać goszcząc w 1998 roku na poligonie Śląskiego Okręgu Wojskowego holenderską jednostkę artylerii) so-

juszownicy dopuszczają do eksploatacji (wykorzystania) w zasadzie tylko materiały posiadające certyfikat jakości z serii ISO 9000.

Oprócz funkcji logistycznej HNS jest równocześnie specyficzną formą współpracy cywilno-wojskowej¹⁴.

Np. dokument MC 334/1 wyraźnie wskazuje, że cele HNS są węższe od celów CIMIC, przy czym do zadań współpracy cywilno-wojskowej należy m.in. tworzenie korzystnych warunków do planowania i realizacji HNS¹⁵.

Współpraca ta jest narzędziem, za pomocą którego dowódcy sił NATO nawiązują i utrzymują na terenie państwa – gospodarza formalne stosunki (relacje) z miejscowymi władzami, przedstawicielami partii politycznych, administracji publicznej, społecznościami oraz międzynarodowymi, rządowymi i pozarządowymi organizacjami¹⁶.

Celem CIMIC jest uzyskanie kooperacji zapewniającej tworzenie warunków zabezpieczających materialną i militarną przewagę nad przeciwnikiem.

Inna z dostępnych definicji określa, że CIMIC to „zasady i przedsięwzięcia, które wspierają [...]” działania wojsk Sojuszu¹⁷.

Dlatego wykładowcy Szkoły SHAPE w Oberammergau twierdzą, że „różnica pomiędzy zadaniami HNS i CIMIC jest płynna i trudna do określenia”¹⁸. Ponadto uważają oni, że rola państwa-gospodarza (HNS) polega raczej na dostarczeniu (a dokładniej – *na wskazaniu*) cywilnych źródeł zaopatrzenia i usług, natomiast rolą CIMIC jest *zapewnienie* dostępu do cywilnych producentów (dostawców) i usługodawców oraz *uzyskanie* potrzebnych świadczeń.

---

¹⁴ W. Drączyk, *Zasady, procedury i zakres udziału logistyki sił powietrznych państwa gospodarza w zabezpieczeniu przyjmowanych wojsk NATO (Host Nation Support – HNS)*, AON, Warszawa 1999, s. 9.

¹⁵ MC 334/1, op. cit., p. 4 i 7.

¹⁶ Wg wykładowców Szkoły SHAPE w Oberammergau (RFN) – notatki mjr. S. Dębickiego (SOW) z kursu tamże.

¹⁷ Zob. AJP-1(A), op. cit., p. 2103.

¹⁸ Notatki ze Szkoły SHAPE, op. cit.

Zakres udzielanego wsparcia

Dokument MC 334/1 podkreśla (a nie zawsze jest to dostrzegane), że **zadania wykonywane przez organy państwa przyjmującego, które zapewniają głównie zabezpieczenie logistyczne, obejmują jednak znacznie szersze obszary niż tylko logistyka**, np. zapewnienie udogodnień, obsługi i usług, takich jak np. ochrona rejonów oraz zabezpieczenie administracyjne (na to ostatnie też chcemy zwrócić uwagę)¹⁹.

Analiza poglądów i doświadczeń naszych sojuszników²⁰ wskazuje, że w rzeczywistości HNS obejmuje elementy (przedsięwzięcia) z trzech obszarów działań realizowanych przez wojskowe i cywilne siły państwa goszczącego (rys. 1):

- wojskowe **zabezpieczenie usługowe walki** (combat service support) prowadzone w ramach działań administracyjnych *przez jednostki i urzędnika logistyki wojskowej* gospodarza (jego „agendy logistyczne”), obejmujące: pozyskiwanie, eksploatację i remonty wszelkich środków; transport ludzi i materiałów; udostępnienie infrastruktury; świadczenie usług; zabezpieczenie medyczne;

- **wykorzystanie zasobów cywilnych z „Programu CEP”** (Civil Emergency Planning) – czyli udostępnienie infrastruktury, dostaw i usług realizowanych na wypadek zagrożenia *przez organizacje i przedsiębiorstwa cywilne*;

- niektóre **pomocnicze działania bojowe** (operational assistance) prowadzone *przez specjalistyczne jednostki wojskowe gospodarza* (obrony terytorialnej lub wydzielone z wojsk operacyjnych), które towarzyszą (asystują) przybyłym wojskom sojusznika.

---

¹⁹ MC 334/1, op. cit., p. 8.

²⁰ R. Ott, *Host Nation Support fuer verbuendete Streitkraefte/Unterstuetzung durch die Bundeswehrverwaltung*, „Bundeswehrverwaltung” nr 11/1982, s. 253-255; G. Kaldrack, *Vorneuen Aufgaben/Civilian Support als Teil des Heeres in Krise oder Krieg*, „Bundeswehr”, H.11/1986, s. 26-27; tegoż, *Zusammenarbeit auf der Basis des Vertrauens/Wartime Host Nation Support (WHNS)*, „Europäische Wehrkunde-Wehrwissenschaftliche Rundschau” H.1/1986, s. 21-25; B.D. Houck, *Host Nation Support in Germany*, „Army Logistician” 2/1986, s. 2-5; F. Steinseifer, *Wartime Host Nation Support (WHNS) Neue Aufgabe fuer die Bundeswehr*, „Truppenpraxis” H.1/1986, s. 18-23; N.F. Hubler, *Civil affairs and Wartimes Host Nation Support*, „Military Review” 7/1992, s. 72-79.

*Rys. 1. Obszary działań stanowiących wsparcie ze strony państwa gospodarza (HNS)
(Opracowanie własne)*

Wykaz zasobów i usług, które dowódcy Sojuszu (i organy państw wysyłających wojska) powinny brać za podstawę do planowania potrzeb a władze państwa przyjmującego do oceny możliwości ich zapewnienia w ramach HNS, zawierają obie doktryny wojsk lądowych NATO – logistyczna i taktyczna (zał. 2)²¹.

Pokazują one bardziej skalę i zakres potrzeb naszych koalicjantów, niż katalog ich rzeczywistych wymagań, postulatów i żądań. Wiadomo, że nie będą oni oczekiwali od nas wszystkiego i od zaraz.

Prezentowane poniżej kategorie potrzeb i ich asortyment należy zatem traktować jako wytyczne ukazujące zalecane przez NATO kierunki oraz problematykę naszych organizacyjnych i materiałowych przygotowań.

²¹ ATP-35(B), op. cit., p. 0282; ALP-9(B), op. cit. p. 304.

W przyszłości w ramach spełniania funkcji państwa-gospodarza nasz kraj powinien osiągnąć gotowość do:

- udostępnienia portów, lotnisk, dróg i szlaków kolejowych wraz z towarzyszącą im infrastrukturą, zapewnienia ochrony, usuwania ewentualnych zniszczeń i remontów (napraw);

- kierowania ruchem wojsk i transportów zaopatrzenia;

- udostępniania rejonów na rozmieszczenie i pobyt wojsk wraz z niezbędną stacjonarną infrastrukturą kwaterunkowo-usługową;

- zaopatrywania przybyłych wojsk w powszechnie stosowane środki: wodę, żywność, benzyny, oleje napędowe i niektóre smary. (W przyszłości – gdy podejmiemy produkcję nowych i dobrych jakościowo artykułów, odpowiadających standardom NATO – dostawy można będzie rozszerzyć na umundurowanie, uzbrojenie, narzędzia, części zapasowe, pojazdy, środki saperskie i amunicję);

- udzielania ograniczonej pomocy w obsłudze i remoncie sprzętu (dziś jesteśmy przygotowani do obsługi sprzętu własnego, który różni się znacznie od sojuszniczego);

- świadczenia szerokiego zakresu usług, w tym: dostarczania map; pralniczych, kąpielowych, handlowych, pocztowych, pozyskiwania (dostarczania) siły roboczej, pogrzebowych;

- udzielania ograniczonej pomocy w zabezpieczeniu medycznym, które w NATO realizowane jest zazwyczaj w układzie narodowym;

- pomocy w zawieraniu lokalnych kontraktów z cywilnymi dostawcami środków zaopatrzenia i usług;

- pośrednictwa i pomocy w księgowaniu i finansowaniu dostaw oraz rozliczaniu ewentualnych roszczeń (zał. 3 i 4).

Obok tego – w ramach pomocniczych działań bojowych jednostek polskich, które będą towarzyszyć (asystować) siłom sojuszniczym – mogą być realizowane:

- terytorialne rozpoznanie wojskowe i informowanie operacyjne;

- zabezpieczenie inżynieryjne (zwłaszcza przepraw przez przeszkody wodne, torowanie dróg i usuwanie niewybuchów);

- działania porządkowe żandarmerii oraz ochrona wojsk i obiektów w rejonach tyłowych;

- udostępnienie stacjonarnej sieci łączności;
- pomoc w ewakuacji jeńców wojennych.

Doświadczenia innych państw NATO uzmysławiają nie tyle potrzebę, co wręcz konieczność rozszerzenia powyższego zestawu o dodatkowe zadania dla państwa-gospodarza, tyle, że tym razem – podejmowane we własnym (Polski) interesie²².

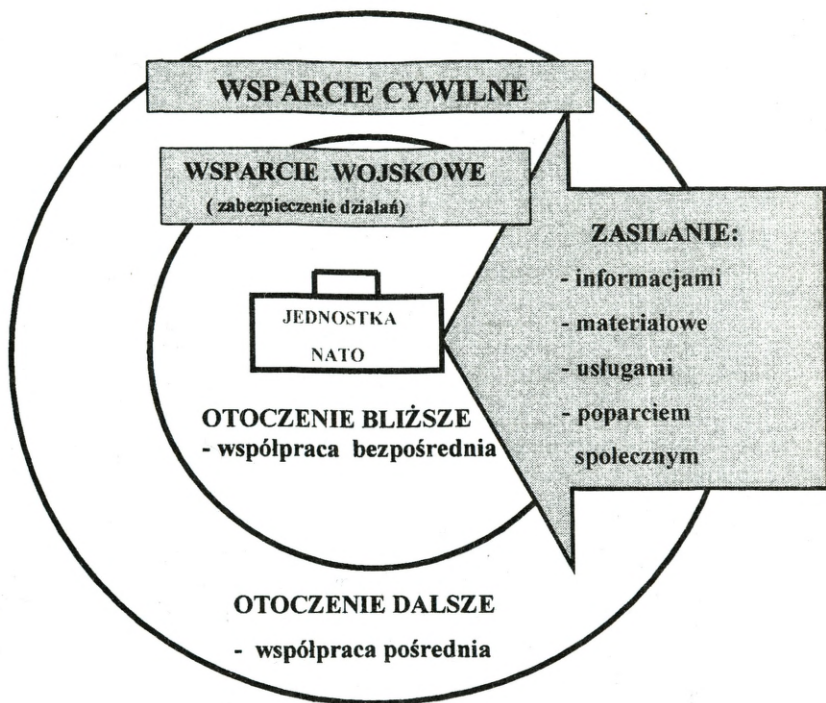
Naszym zdaniem powinny one obejmować:

- dostarczanie sojusznikom informacji wojskowych, gospodarczych i społecznych o rejonach działań;
- ochronę interesów państwa goszczącego i jego obywateli;
- dążenia do minimalizowania ewentualnych zniszczeń wojennych;
- tworzenie we współpracy z prasą, radiem i telewizją klimatu przychylności dla goszczonych wojsk.

Reasumując, **polskie HNS powinno obejmować nie tylko zaopatrzenie, usługi i infrastrukturę (czyli zabezpieczenie logistyczne), ale także dostarczenie sojusznikom innych „produktów”, jakimi są informacje, swoboda działania, bezpieczeństwo i poparcie społeczne (rys. 2).**

---

²² Zwraca uwagę na te aspekty współpracy państwa-gospodarza z sojusznikami (z okazji 40-lecia NATO) G. Rüdennklau, *Ein langer, beschwerlicher Weg. Vertragliche Regelungen über die Aufteilung der Zuständigkeiten und die Zusammenarbeit zwischen Nationalen Befehlshabern und NATO Befehlshabern – auf deutschem Hoheitsgebiet in Krieg. Konzept, Entscheidungsgang und Sachstand*, „Truppenpraxis” nr 2 z 1989 r., s. 115 – 120.

Rys. 2. Rodzaje wsparcia dostarczanego w ramach HNS przez sektory cywilny i wojskowy (Opracowanie własne)

2. ZASADY HNS

Obowiązki państwa-gospodarza kraj nasz powinien spełniać w oparciu o jednolite zasady (uzgodnienia) obowiązujące w całym Sojuszu. Ustala je dokument MC 334/1.

W zakresie działalności dotyczącej HNS wyróżnia NATO osiem zasad, z których siedem stanowią zasady obowiązujące jednocześnie w sojuszniczej logistyce.

Do zasad regulujących procesy HNS należą:

1. Odpowiedzialność – stanowiąca, że wspólną odpowiedzialność za przygotowanie i realizację HNS podczas wszelkiego rodzaju działań ponoszą: państwo członkowskie NATO oraz władze Sojuszu.

2. Pozyskiwanie zasobów logistycznych – zasada uważa HNS za zasadnicze uzupełnienie organicznych sił i środków przybywających wojsk. Państwo-gospodarz ma za zadanie uzupełnić i wesprzeć siły Sojuszu w możliwie szerokim zakresie, ale „w oparciu o ustawodawstwo narodowe, narodowe priorytety oraz rzeczywiste możliwości”²³.

3. Kompetencje – dowódcy NATO posiadają uprawnienia do określania wymagań w zakresie HNS i są upoważnieni do zawierania umów w imieniu państwa, które wydzieliło wojska w skład kontyngentu.

Dowódcy NATO mają prawo określania wymagań odnośnie HNS. Natomiast dowódcy szczebla MNC są upoważnieni do negocjacji i podpisywania umów HNSA w imieniu krajów wysyłających, po uprzednim uzgodnieniu.

4. Współdziałanie – poszczególne państwa indywidualnie lub drogą umów wielostronnych (porozumień HNS) muszą zapewnić odpowiednie zasoby logistyczne swoim wojskom przeznaczonym dla NATO.

5. Koordynacja – ze względu na potrzebę sprawnego działania wojsk oraz w celu uniknięcia rywalizacji w wykorzystaniu pozyska-

---

²³ ALP – 12, op. cit., p. 106.4.

nych zasobów, istnieje potrzeba koordynacji tych przedsięwzięć na odpowiednim szczeblu NATO, jak również z organizacjami międzynarodowymi i państwami z poza Sojuszu (co – zauważmy – należy do zakresu CIMIC).

6. Ekonomiczność - przygotowanie HNS musi zapewnić nie tylko najlepsze i najodpowiedniejsze, ale również ekonomiczne (najmniej kosztowne) wykorzystanie, odpowiadających wymaganiom zasobów.

7. Jasność (przejrzystość) sytuacji – wszyscy zainteresowani muszą mieć pełen dostęp do informacji z zakresu HNS w sprawach ich dotyczących.

Przedstawione wyżej zasady, znowelizowane w latach 1992-1994, wykorzystują już wnioski z misji realizowanych przez NATO w mijającym dziesięcioleciu. Uwzględniają ewolucję warunków planowania i realizacji HNS jaka dokonała się w porównaniu do sytuacji z okresu „zimnej wojny”.

Widoczny jest wzrost wymagań w zakresie elastyczności wariantów dostarczanego wsparcia, dążenie do przyspieszania jego zapoczątkowania oraz – szczególnie mocno akcentowane – starania o ekonomizację procesu HNS²⁴.

Należy je – oczywiście – uwzględnić w procesie organizowania HNS przez Polskę.

---

²⁴ Zob. MC 334/1 p.9.

3. ROLA, FUNKCJE I ZADANIA STRON – DOSTAWCÓW I UŻYTKOWNIKÓW HNS

Obowiązki i funkcje stron w procesie przygotowania i wykorzystania HNS wynikają z wcześniej omówionych zasad.

Dokumenty doktrynalne NATO wyróżniają cztery kategorie (grupy) zadań, zwanych też kierunkami lub założeniami (Policies):

- 1) główne;
- 2) specyficzne - obowiązujące państwa wysyłające;
- 3) specyficzne - dotyczące państwa goszczącego (gospodarza);
- 4) specyficzne - realizowane przez dowódców NATO²⁵.

Określają one rolę stron uczestniczących w planowaniu i realizacji HNS. Bardziej szczegółowe wytyczne można znaleźć w specjalistycznych wydawnictwach NATO, jakimi są poradniki w zakresie planowania, na przykład: ALP-12, BI-MNC i inne.

Reguły ogólne stanowią, że **odpowiedzialność za planowanie i realizację HNS ponoszą przede wszystkim kraj przyjmujący i wysyłający** we współpracy z odpowiednimi dowódcami NATO. Naczelnicy dowódcy NATO (szczebla MNC) lub wyznaczeni przez nich podwładni, są odpowiedzialni za koordynację planowania HNS w zakresie organizowania wsparcia dla sił wielonarodowych.

Gdy kraj wysyłający nie został określony – za planowanie HNS odpowiedzialność ponoszą **kraj przyjmujący** i MNC (lub jego wyznaczeni podwładni).

Dla rozpatrywanych tu spraw pierwszorzędne znaczenie ma wytyczna stanowiąca, że **planowanie HNS ma być tak szczegółowe, jak to jest możliwe**, przy czym powinno być co najmniej wystarczające. Podkreślono, że dotyczy to **zwłaszcza użycia środków cywilnych**.

Równocześnie, z uwagi na wielość możliwych wariantów zaangażowania Sojuszu dopuszczono – w tej sytuacji zrozumiałą – ogólnikowość w planowaniu HNS.

---

²⁵ MC 334/1, p. 10-14.

Zwraca się jednak uwagę, że **planowanie możliwości HNS jest zawsze nieodłączną częścią procesu planowania użycia sił Sojuszu**. Stosowane przy tym procedury planowania powinny być maksymalnie standaryzowane, dla zapewnienia dynamicznej i elastycznej realizacji wszelkich potrzeb operacyjnych.

Powyższe – jakże istotne dla naszych potrzeb – spostrzeżenia dopełniają następujące **szczegółowe obowiązki państwa przyjmującego**:

- **informować** kraje wysyłające i odpowiednich dowódców NATO o **swoich możliwościach w zakresie realizacji HNS** (stosownie do szczegółowych i ogólnych wymagań) oraz o istotnych zmianach własnych możliwości;

- **zapewnić współpracę i koordynację** pomiędzy własnym sektorem wojskowym i cywilnym w celu możliwie najlepszego wykorzystania dostępnych (w rzeczywistości ograniczonych) sił i środków HNS;

- **przejrzeć i znowelizować** własne (dotychczasowe, narodowe) **podstawy legislacyjne i zasady (założenia) planowania dla ułatwienia (w maksymalnym zakresie) wykorzystania zasobów cywilnych dla potrzeb HNS już we wczesnych fazach kryzysu**, zwłaszcza w zakresie udostępnienia środków transportu i linii komunikacyjnych, infrastruktury oraz rejonów i urządzeń potrzebnych dla celów rozwinięcia wojsk Sojuszu;

- **powinien zachować kontrolę nad posiadanymi zasobami HNS**, chyba że takiej kontroli się zrzeknie (co w świetle dostępnych nam materiałów nasi niemieccy sojusznicy uważają za błąd polityczny, społeczny i wojskowy, którego następstwa trudno przewidzieć).

Kolejne zadania dla naszego kraju można wyprowadzić pośrednio z obowiązków państw wysyłających wojska oraz z obowiązków dowódców NATO. Zaliczamy do nich:

- **przyjęcie** od zainteresowanych państw **zapotrzebowania na wsparcie i wymogów** z nimi związanych, a od dowódców NATO **priorytetów ich realizacji**;

- **wdrażanie zmian** zgłoszonych do zapotrzebowań i wymogów;

- **negocjowanie refundacji poniesionych nakładów (kosztów)**.

Przedstawiona analiza zadań (obowiązków i czynności) państwa-gospodarza daje ogólną orientację w zakresie ról, które jego organy powinny spełniać w procesie planowania, przygotowania i realizacji HNS.

Narodowe zarządzanie HNS stanowi kompleksową działalność. Przy jego analizie możliwe są dwa podejścia „instytucjonalne” i „funkcjonalne” (zał. 5)²⁶.

Pojmując HNS instytucjonalnie mamy na myśli instytucje i organizacje, którym powierzono przygotowanie i realizację wsparcia.

Podejście funkcjonalne nawiązuje natomiast do działań, które służą zaplanowaniu i dostarczeniu (pozyskaniu) HNS, tzn. wszystkich czynności, koniecznych dla zrealizowania zadań powyższych organizacji lub – ujmując rzecz szerzej – procesu HNS.

Zarządzanie HNS przez organy państwa przyjmującego jest w komplementarnym stosunku do podstawowych jego funkcji rzeczowych: określenia potrzeb, wskazania źródeł ich zaspokojenia, dostaw i usług, księgowania, finansowania i rozliczania roszczeń. Samo stanowi kompleksową działalność, która zespała w sieć zależności proces HNS i uruchamia oraz reguluje całość funkcji rzeczowych. Rysunek pokazuje te zależności w postaci macierzy.

Warunkiem dostarczenia przez państwo-gospodarza skutecznego wsparcia dla goszczonych wojsk jest współdziałanie i dobre zharmonizowanie funkcji rzeczowych i funkcji zarządzania HNS: planowania, organizowania, przygotowania kadr, kierowania, kontroli i informowania.

Przedstawione funkcjonalne podejście do zarządzania HNS zmusza do postrzegania organów państwa-gospodarza jako właściciela, dysponenta i koordynatora wykorzystania narodowych zasobów.

Wydaje się, że określone organy gospodarza mogą występować w następujących rolach (chyba, że władze państwowe zdecydują inaczej):

---

²⁶ Zob. H. Steinmann, G. Schreyoegg, *Zarządzanie. Podstawy kierowania przedsiębiorstwem. Koncepcje, funkcje, przykłady*. Wrocław 1998, s. 18-33.

1) **reprezentanta** – określonego szczebla interesów państwa i jego obywateli w kontaktach z sojusznikami oraz w ramach wewnątrzpaństwowej współpracy cywilno-wojskowej;

2) **organizatora** – twórcy lub współtwórcy narodowego systemu HNS, inicjatora nowych (doskonalszych) rozwiązań, kontrahenta zainteresowanych organów sojuszniczych, z którymi uzgadnia potrzeby i warunki wsparcia, po czym – tym razem już na gruncie krajowym – planuje i koordynuje proces wdrażania świadczeń we współpracy z lokalnymi dostawcami i usługodawcami;

3) **łącnika (pośrednika)** – w kontaktach między zainteresowanymi organami NATO a właściwymi organami Sił Zbrojnych RP. Trudno opisać wszystkie czynności, które będą realizowane. Na pewno obejmą one wskazywanie zainteresowanym właściwych partnerów do rozmów, tłumaczenia na obce języki, utrzymanie punktów informacyjnych i kontaktowych, rejestrację (przekazywanie) zapotrzebowań i warunków ich realizacji, rejestrację (księgowanie) dostaw i usług, udział w rozliczaniu kosztów oraz pośrednictwo w rozpatrywaniu ewentualnych roszczeń;

4) **informatora** – który nieprzerwanie zbiera i przyjmuje określone informacje o wewnętrznych (narodowych) i między sojuszniczych aspektach HNS, interpretuje je i przekazuje zainteresowanym, współdziałającym organom;

5) **rzecznika** – reprezentującego organ w kontaktach zewnętrznych, zwłaszcza o charakterze informacyjnym, np. w kontaktach z mass mediami;

6) **dysponenta narodowych zasobów (zarządzającego HNS)** – który, na określonym szczeblu – w zakresie posiadanych uprawnień negocjuje wsparcie, wyważa zapotrzebowania sojuszników z narodowymi możliwościami oraz rozdziela posiadane zasoby.

4. REGUŁY KORZYSTANIA Z ZASOBÓW CYWILNYCH

Korzystanie z zasobów cywilnych kraju-gospodarza pozwala kompensować siły i środki logistyki wydzielonego kontyngentu NATO, redukuje ilość zabieranego przezeń sprzętu i zapasów oraz zwiększa możliwości realizacji zadań zabezpieczenia logistycznego.

Istotne znaczenie ma również efekt ekonomizacji: zwiększenie możliwości przy zmniejszeniu kosztów i zachowaniu wymaganej jakości.

Dowodzi tego wieloletnie doświadczenie naszych sojuszników, które wykazało, że część zadań logistycznych może być skutecznie realizowana na obszarze działań przez specjalistyczne przedsiębiorstwa i organizacje cywilne, wykorzystujące miejscową siłę roboczą, stacjonarną infrastrukturę i występujące środki materiałowe (zał. 6). Dlatego w nowoczesnej logistyce NATO występuje wymóg „**wykorzystywania zasobów miejscowych**” (Use of Local Resources).

Ich wyzyskanie opiera się na trzech założeniach:

1) potrzeby i możliwości zasobów wojskowych i cywilnych powinny być zbilansowane. Za wykorzystaniem sił i środków cywilnych muszą przemawiać określone korzyści lub ułatwienia (zwiększenie możliwości, uzupełnienie niedostatków logistyki wojskowej, zysk na czasie, korzyści finansowe itp.);

2) korzystanie z zasobów cywilnych musi być legalne, tzn. oparte na prawie państwa przyjmującego. Jego ustawodawstwo powinno regulować realizację świadczeń osobistych i rzeczowych na korzyść wojsk sojusznicznych od chwili ich przybycia;

3) zasoby cywilne i wojskowe wykorzystuje się łącznie, gdyż mają one charakter komplementarny i uzupełniają się nawzajem, zwiększając możliwości wspieranych wojsk.

Zakres korzystania przez wojska z świadczeń cywilnych uzależniony będzie przede wszystkim gwarancją (pewnością) ich uzyskania. Zabezpieczenie dają umowy i porozumienia zawierane z państwem przyjmującym oraz kontrakty z cywilnymi dostawcami.

Do podstawowych świadczeń, które mogą być dostarczane przez cywilnych kontrahentów można zaliczyć:

- transport kolejowy i samochodowy (przewozy);
- prace załadunkowe i wyładunkowe w portach morskich, na lotniskach i stacjach kolejowych;
- tworzenie składów i magazynów;
- obsługę, ewakuację techniczną i remonty pojazdów samochodowych i niektórych urządzeń;
- udostępnianie terenów i obiektów infrastruktury cywilnej na rozmieszczenie wojsk i urządzeń oraz do parkowania pojazdów;
- udostępnienie urządzeń i linii telekomunikacyjnych oraz automatycznego przetwarzania danych;
- usługi socjalno-bytowe (żywienie, łaźnie, pralnie), komunalne (wywóz śmieci i oczyszczanie ścieków) oraz kulturalno-rekreacyjne;
- prace i usługi kwaterunkowo-budowlane;
- zaopatrzenie w artykuły codziennego użytku (środki konsumpcyjne) – żywność, wodę, energię elektryczną, paliwo, materiały budowlane itp.

Zakres wykorzystania przedstawionych dóbr i usług będzie zróżnicowany i uzależniony od warunków i rodzaju działań wspieranych wojsk, jak i możliwości pozyskania dostaw i usług w konkretnych rejonach.

Szczególnie szerokie możliwości korzystania z zasobów cywilnych wystąpią w czasie przemieszczania i rozmieszczania wojsk w rejonach wyjściowych i odtwarzania gotowości, mniejsze natomiast w trakcie działań, zwłaszcza bojowych.

Te ostatnie powodują określone zagrożenia dla bezpieczeństwa cywilnych kontrahentów, co należy mieć zawsze na uwadze. W określonych sytuacjach może więc być potrzebne wydzielenie specjalnych sił wojskowych do ochrony i obrony wykorzystywanych w ramach HNS cywilnych sił, zasobów i obiektów (urządzeń) infrastruktury. Tym niemniej cywilne jednostki organizacyjne i ich personel muszą być dostatecznie samowystarczalne w zakresie zapewnienia potrzeb bytowych, łączności, opieki medycznej, środków obrony przeciwochemicznej, ochrony przeciwpożarowej, ochrony i wart.

Zasady kontraktowania cywilnych dostaw i usług

Przyjęte przez NATO koncepcje kontraktowania dostaw i usług logistycznych u kontrahentów cywilnych oparte są na wieloletnich doświadczeniach Sojuszników z organizowania HNS na terytorium RFN oraz w czasie misji realizowanych na Bałkanach. Główne znaczenie ma jednakże dorobek praktyki kontraktowania dostaw i usług przez amerykańskie siły zbrojne, które z grona naszych koalicjantów wydają się być w tej dziedzinie najbardziej doświadczone²⁷.

Za podstawowe rodzaje kontraktów uważa się:

- kontrakty doraźne;
- kontrakty zawierane zawczasu (w sposób planowy).

Kryterium podziału stanowi znajomość składu, zadań i rejonu przyszłych działań kontyngentu NATO oraz (a z naszego punktu widzenia – przede wszystkim) orientacja w zakresie i miejscu potrzebnych świadczeń oraz możliwości (pewności) ich pozyskania na rynku lokalnym.

Kontrakty planowane zawczasu stosuje się w sytuacjach słabego rozeznania w przyszłych działaniach oraz zaledwie szacunkowego określenia potrzebnych świadczeń. Za pomocą zaliczek opłaca się wybranych kontrahentów, którzy utrzymują określony potencjał (obiekty, urządzenia i zasoby) w gotowości do udzielenia przewidywanych dostaw i usług. Stosuje się przy tym tzw. opłaty podstawowe, stanowiące minimalne sumy rekompensujące nakłady poniesione przez dostawcę, gdyby nie doszło do realizacji kontraktu z przyczyn losowych (wynikających z rozwoju sytuacji) oraz opłatę bodźcową (uznaniową) za dobre wykonanie dostawy lub usługi.

Kontrakty doraźne są uznawane za bardziej skuteczne, wydajne i oszczędne. Znajdują zastosowanie, gdy znane są zakres, wymagania i miejsce potrzebnych świadczeń.

W celu obniżenia kosztów kontraktów dąży się do wywołania konkurencji między kontrahentami drogą ogłaszania przetargów, co jest możliwe jeśli istnieje lokalny rynek, oraz unikania zawiązywania

---

²⁷ Zob. W. Drażczyk, *Założenia i zakres kontraktów wojskowo-cywilnych w logistyce Sił Powietrznych NATO (Third Party Logistic Support Services)*, AON, Warszawa 1999.

kontraktów z wielkimi organizacjami i producentami, którzy mogą eliminować konkurencję i zawyżać koszty kontraktów.

W NATO wypracowano trzy (niekiedy mówi się o czterech) możliwe **modele kontraktacji cywilnych dostaw i usług**.

W pierwszym centralną rolę głównego kontraktatora spełnia Agencja NATO ds. Zabezpieczenia Technicznego i Zaopatrzenia (NATO Maintenance & Supply Agency – NAMSА), która jest organem wykonawczym Organizacji ds. Eksploatacji i Zaopatrzenia NATO (NAMSO). Zbiera ona od zainteresowanych zapotrzebowania na dostawy i we współdziałaniu z władzami państwa-gospodarza, które udzielają rekomendacji zainteresowanym firmom²⁸, organizuje kontrakty na zasadach rynkowych, gdzie zawarcie kontraktu zależy od konkurencyjności, terminowości dostaw i najniższych cen za produkty w żądanej jakości.

Warto odnotować, że obecnie w bazie danych NAMSА jest zarejestrowanych ok. 10 tysięcy potencjalnych dostawców z całego świata i ok. 2,5 mln dostępnych artykułów²⁹.

Rola państwa-gospodarza polega w tym wariancie na sprawowaniu nadzoru nad kondycją firm uczestniczących w kontraktach (służy temu udzielanie i cofanie rekomendacji) oraz ogólnym zarządzaniu zasobami cywilnymi, których część tylko można wydzielić na potrzeby NATO.

Drugi model kontraktacji przewiduje organizowanie (wydzielanie) przez sztab szczebla MNC³⁰ specjalnego zespołu ekspertów ds. przygotowania kontraktów i nadzoru nad ich realizacją.

W ocenie praktyków wariant ten zapewnia dobre i szerokie współdziałanie z kontrahentami, ale jest stosunkowo kosztowny.

Ostatni z modeli przewiduje powierzenie procesu kontraktacji dostaw i usług dla przybywających jednostek NATO władzom państwa-gospodarza.

---

²⁸ Tzw. *deklarację uprawnień* wydaje w Polsce Ministerstwo Gospodarki, zaświadczając, że firma jest przygotowana technicznie, finansowo i profesjonalnie do udziału w przetargach.

²⁹ E. Bendyk, S. Kosieliński, *NATO spółka akcyjna. Generala-menedżera zatrudnimy od zaraz*, „Polityka” nr 42(22150) z 16.10.1999 r., s. 79.

³⁰ Major NATO Commanders – naczelnego dowódcy wyższego związku operacyjnego NATO. W przypadku HNS przygotowywanego przez Polskę zespół wydzieli Naczelny Dowódca Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie (SACEUR).

Proces kontraktacji wiąże się z przygotowaniem szeregu dokumentów.

Podstawowy, tzw. „zakres (zestawienie) potrzeb” opracowuje zainteresowany sztab NATO oraz organy wojskowe państw wysyłających wojska do Polski. Z kolei „wykaz źródeł pozyskania” – dostawców poszczególnych asortymentów zaopatrzenia i usług – ustalają (wskazują) władze państwa przyjmującego³¹.

Na podstawie kalkulacji prowadzonych w oparciu o dane zamieszczone w tych dokumentach zespoły planistów opracowują „zakres świadczeń kontraktacyjnych” zawierający wykaz ofert oraz warunki zawierania i realizacji kontraktów, w tym terminy oczekiwanych dostaw.

Kontrakty finansowane są z budżetu wojskowego NATO i budżetów państw wysyłających wojska.

Ze środków NATO (budżetu wojskowego lub funduszy na cele bezpieczeństwa) pokrywane są tzw. „wydatki ogólne (ogólnie uznawane)”, tj. opłaty za przygotowanie oraz zabezpieczenie funkcjonowania dowództwa sił wzmocnienia (kontyngentu), za przygotowanie, utrzymanie i użytkowanie obiektów infrastruktury oraz sprzętu i urządzeń wykorzystywanych do wspólnych celów całego kontyngentu NATO.

Poszczególne państwa wnoszą opłaty za dostawy i usługi wykorzystywane na zabezpieczenie ich jednostek – np. w paliwa, żywność, prace załadowcze i inżynieryjno-budowlane itd.

Dodatkowo opłacane są wydatki za przygotowanie kontraktów, pośrednictwo w pozyskaniu poddostawców oraz przygotowanie kontrahentów do specyficznych, parawojskowych zadań, wymagających specjalistycznego sprzętu i dodatkowego szkolenia personelu.

Krótki przegląd sposobów kontraktowania cywilnych dostaw i usług przez NATO prowadzi do następujących wniosków:

- wobec dużej nieokreśloności możliwych zagrożeń i – co się z tym wiąże – trudności ustalenia dokładnych zadań i rejonów użycia

---

³¹ W. Drażczyk, op. cit., s. 35.

na terenie Polski sił wzmocnienia wydzielanych z NATO racjonalne wydaje się planowanie w Polsce kontraktów zawczasu;

- dopiero w dynamice działań możliwa będzie realizacja kontraktów (uzupełnienie dotychczasowych) w trybie doraźnym;

- dla dobra tworzonego systemu HNS potrzebne jest od początku rzetelne traktowanie kontrahentów i terminowe regulowanie należności; jednak pierwszoplanowe znaczenie będzie miało opracowanie wykazu możliwych do wykorzystania dostawców i proponowanych przez nich artykułów.

Część II

REALIZACJA WSPARCIA

1. PLANOWANIE I ORGANIZOWANIE WSPARCIA

Wymogi i uwarunkowania

Dokumenty Sojuszu podkreślają, że wsparcie ze strony państwa-gospodarza musi uwzględniać **wymagania operacyjne** związane z liczebnością (ukompletowaniem) oraz dynamiką i sposobami działania wojsk, jak również przyjętą **koncepcję działalności logistycznej**, stanowiącą zasadniczą treść udzielanej pomocy.

Dotychczasowa praktyka NATO, a głównie doświadczenie Bundeswehry, wskazują na potrzebę wyróżniania dwóch okresów warunkujących zakres i przebieg HNS.

Pierwszy z nich, tzw. „stan niższego zagrożenia” (lower level crisis – HLS), zwany niekiedy „stanem ograniczonego kryzysu” lub „czasem pokoju” (peace time) dotyczy przyjęcia wojsk NATO w sytuacjach kryzysowych poniżej progu wojny (stąd nazwa) i – w świetle nowej Koncepcji Strategicznej Sojuszu z kwietnia 1999 r. – jest bardziej prawdopodobny.

Realizacja HNS, a zwłaszcza pozyskanie świadczeń z sektora cywilnego może być tu utrudnione, gdyż polskie ustawodawstwo nie przewiduje stanu kryzysu. Dlatego potrzebne będzie skorygowanie istniejących rozwiązań prawnych³².

Z drugiej strony – zwykle ograniczona skala kryzysu nie będzie

---

³² Obowiązujące rozporządzenie Rady Ministrów z 6 września 1993 r. w sprawie świadczeń na rzecz obrony (DzU RP nr 85 z 1993 r. poz. 397) rozróżnia tylko świadczenia w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny oraz świadczenia w czasie pokoju. Nie uwzględnia rozporządzenie kategorii „sytuacji kryzysowej”. Przewiduje natomiast planowanie tzw. doraźnych świadczeń „w związku z ćwiczeniami wojskowymi” w cyklu rocznym, co w warunkach kryzysu może utrudnić udzielenie szybkiego wsparcia przybywającym z pomocą sojusznikom.

wymagała silnego wzmocnienia ze strony NATO, więc zapotrzebowanie na HNS będzie raczej skromne (ograniczone).

Okres drugi – tzw. „wysoki stan zagrożenia” (high level crisis), zwany też tradycyjnie „stanem wojny” (war time) umożliwi pełne wykorzystanie potencjału cywilnego, gdyż wiąże się z przeprowadzeniem mobilizacji gospodarki oraz podjęciem obrony powszechnej, wg nomenklatury wielu krajów NATO – obrony totalnej (total defence).

System wsparcia przez państwo-gospodarza należy przygotować na oba warianty (okresy). Jednak **większą uwagę trzeba będzie zwrócić na planowanie kryzysowe, które w świetle nowej strategii Sojuszu zalicza się do bardziej prawdopodobnych scenariuszy zaangażowania wojsk NATO**³³.

Planowanie wsparcia na wypadek kryzysu jest utrudnione. Zagrożenia kryzysowe charakteryzują się bowiem dużą nieprzewidywalnością. Dlatego **HNS trzeba będzie niekiedy improwizować i realizować w trybie doraźnym**. Reagowanie kryzysowe wiąże się też z wykorzystaniem jednostek szybkiego reagowania. Nie mogą one sprowadzać za sobą rozbudowanej logistyki, a ponadto ograniczony będzie z reguły czas na ich rozwinięcie i wejście do akcji.

Na obserwowany współcześnie **wzrost roli HNS w całokształcie zabezpieczenia logistycznego**³⁴ wpływają:

- stosunkowo niska (wobec potrzeb i oczekiwań) zdolność przetrzutu wojsk i materiałów na duże odległości;
- ograniczone możliwości organów logistycznych niektórych państw;
- obniżający się poziom zasobów, gdyż szereg państw po upadku ZSRR i zarzuceniu „zimnej wojny” restrukturyzuje swoje wojska, zwykle kosztem logistyki.

Rozwiązania poszukuje się w racjonalizacji wykorzystania posiadanych sił i możliwości, którą ukierunkowują *Zasady i założenia logistyki NATO* oraz *Zasady i założenia przygotowania HNS w NATO*.

---

³³ Por. pkt. 20 *Strategii* ...

³⁴ HNS urasta wręcz do rangi „drugiej drogi” pozyskiwania zasobów logistycznych dla wojsk Sojuszu.

Przestrzeganie omówionych wcześniej zasad uważane jest za jeden z warunków osiągnięcia celu prowadzonych działań.

Korzystanie ze wsparcia państwa-gospodarza powinno wynikać z kalkulacji potrzeb i możliwości zabezpieczenia wojsk. Podkreśla się, że HNS ma żywotne znaczenie dla zapewnienia terminowości i ciągłości dostaw i usług. **Jego terminowe uruchomienie wymaga utrzymania wysokiej gotowości jednostek wsparcia oraz odpowiednio wczesnego rozwinięcia i uruchomienia jednostek i urządzeń w terenie.** Czynności te muszą być zharmonizowane z działaniami zabezpieczanych wojsk.

W tym celu dowódca NATO musi współdziałać z odpowiednimi organami kraju przyjmującego, określać potrzeby i wymagania podległych wojsk oraz koordynować proces przygotowania i realizacji wsparcia.³⁵

Dlatego posiada kompetencje (uprawnienia) do inicjowania współpracy, oceny przydatności dostaw i usług, rozdziału (redystrybucji) uzyskiwanych zasobów – zwłaszcza w sytuacjach niedoboru, a także meldowania o jakości i efektywności wsparcia.

Z kolei dokładna sprawozdawczość logistyczna zapewnia rozeznanie w sytuacji. Umożliwia zbieranie i ocenę potrzeb, warunkuje ocenę kosztów (ekonomiczności) działań oraz stanowi podstawę rozliczenia i sfinansowania wsparcia.

Usprawnia współdziałanie utworzenie wydajnych komórek łącznikowych w sztabach i dobra łączność, a także ścisła współpraca pomiędzy sektorem cywilnym i wojskowym kraju przyjmującego.

Potrzebne jest także efektywne zarządzanie przez „gospodarza” jego narodowymi zasobami, infrastrukturą oraz przewozami i ruchami wojsk na zapleczu (w obszarach tyłowych i strefie komunikacji).

Szczególne znaczenie ma **legalizm podejmowanych działań** oraz zagwarantowanie wsparcia przez zawarcie dobrze opracowanych umów, porozumień i kontraktów.

---

³⁵ Zob. ALP-9, op. cit., p. 409.

Podsumowując, udzielane wsparcie powinno być wystarczające, przewidujące, zvariantowane (elastyczne) i mobilne, ciągłe, efektywne i ekonomiczne.

*Wsparcie logistyczne wojsk lądowych musi być w takim samym stopniu dynamiczne, mobilne i zdolne do reakcji, jak wspierane siły*³⁶.

Ogólne procedury planowania i realizacji HNS

Wsparcie sił sojuszniczych na obszarze naszego kraju dotyczyć będzie wojsk (jednostek), które będą:

- przegrupowywać się przez Polskę jako kraj tranzytowy;
- rozmieszczać się na terytorium RP, jako bazy misji realizowanych poza granicami kraju;
- wykorzystywane na obszarze Polski.

Pomoc będzie polegała na wykonaniu dostaw i usług zgodnie z zaplanowanymi oraz złożonymi uprzednio zapotrzebowaniami lub na zabezpieczeniu nagłych (nie planowanych wcześniej) potrzeb (ad hoc).

Podstawę udzielanego wsparcia powinny stanowić umowy zawierane na zasadach obowiązujących w całym Sojuszu. Standaryzuje je poradnik ALP -12.

Asortyment i skalę potrzeb określą dowódcy związków i oddziałów NATO w zapotrzebowaniach, które – jak się wstępnie wydaje (bo można przyjąć i inne rozwiązania) – powinni składać w ramach współdziałania do określonych (wskazanych) polskich dowództw narodowych³⁷ (np. terytorialnych organów dowodzenia – dowództw okręgów wojskowych i wojewódzkich sztabów wojskowych). Te, w ramach wykonywanej funkcji pośredniczącej mogą koordynować i kierować usługami (pomocą). Oprócz tego, jak pokazują doświadczenia naszych sojuszników³⁸, mają one możliwość sprawdzania zasadności zapotrzebowań, ich pilności, a także konfrontowania potrzeb

---

³⁶ AJP-1(A), op. cit., p. 2024.

³⁷ Tzn. nie podporządkowanych dowództwu Sojuszu.

³⁸ K.P. Witzke, *Niemiecka obrona terytorialna u schyłku XX wieku* (wykład wygłoszony w listopadzie 1997 r. w AON, AON, Warszawa 1997, s. 13.

z posiadanymi możliwościami.³⁹ Jest to ważne, gdyż **podczas przygotowania i prowadzenia działań należy uwzględnić (godzić) cywilne i wojskowe interesy narodowe z sojusznicznymi**, z czego trudno suwerennemu i demokratycznemu państwu zrezygnować.

Planowanie HNS jest integralną częścią ogólnego (operacyjnego) planowania użycia wojsk, wobec czego powinno być prowadzone na analogicznych szczeblach, jednak z uwzględnieniem różnic w strukturach organizacyjnych partnerów cywilnych.

Jak wspomniano wcześniej, planować należy możliwie dokładnie, o ile będzie to właściwe i możliwe. Wymóg ten dotyczy zwłaszcza korzystania z zasobów cywilnych i wynika ze specyficznych właściwości gospodarki rynkowej oraz logistyki cywilnych producentów.

Zgodnie ze sprawdzonymi w praktyce standardami NATO ⁴⁰ **planowanie powinno przebiegać w następującej kolejności (etapach):**

1. Etap pierwszy: Identyfikacja (rozpoznanie) potrzeb

- na podstawie ogólnych planów użycia wojsk ustala się zakres, asortyment i skalę (ilość) potrzebnych dostaw, usług i pomocy oraz wojskowych, czasowych i przestrzennych wymogów (założeń) potrzebnego wsparcia.

2. Etap drugi: Zawarcie porozumienia ogólnego (GA lub MOU)

- wstępne, ale o podstawowym znaczeniu negocjacje dowódcy NATO z władzami państwa-gospodarza na szczeblu rządowym, deklarujące polityczną wolę udzielenia wsparcia. *Powołanie wspólnych zespołów (połączonych komitetów lub komisji)*, ustalenie zakresu wsparcia oraz jego politycznych, prawnych i finansowych założeń, ustalenie cyklicznych spotkań w celu uaktualniania porozumień o HNS.

3. Etap trzeci: Negocjacje szczegółowe – zawarcie umowy wdrażającej lub porozumienia technicznego

- główne, bardziej szczegółowe negocjacje o udzieleniu wsparcia precyzujące warunki, obowiązki, procedury oraz wymogi (podstawy) prawne i finansowe na tle ogólnej koncepcji (etapów) planowanej operacji.

---

³⁹ Prawo oceny i reagowania na zgłaszane potrzeby zapewnia odpowiedni zapis w MC 334/1, p. 11a oraz 13e.

⁴⁰ ATP-35(B), p. 0280; ALP-12, p. 104.

4. Etap czwarty: **Opracowanie połączonego planu wsparcia przez państwo goszczące (JHNSP)**

- kolejne negocjacje planistyczne w specjalistycznych komisjach i zespołach roboczych (podkomisjach) ustalających zasady, procedury i rodzaje wsparcia oraz czas i miejsce (obszary) przewidywanego wsparcia, które w określonych aneksach podpisują zwykle dowódcy odpowiadających sobie wojskowych szczebli dowodzenia.

5. Etap piąty: **Implementacja (wdrożenie)**

- proces wdrożenia uzgodnionego ostatecznie – przez Wspólny (połączony) Komitet Wykonawczy – połączonego planu wdrażania (Joint Implementation Plan – JIP), który uszczegóławia poszczególne rodzaje udzielanego wsparcia, określając co, kiedy, gdzie i jak ma być realizowane w czasie pokoju, kryzysu i wojny, oraz reguluje szczególności i procedury dotyczące zwrotu kosztów za udzielone wsparcie.

Planowanie HNS w konkretnej sytuacji musi uwzględniać stany gotowości wojsk (liczebność), rejonów działań i możliwe warianty ich użycia.

Takie dokładne planowanie nazywa się w NATO „**planowaniem kontyngentowym**”⁴¹.

Dla każdego z wariantów działania określa się wtedy przewidywane zapotrzebowanie na wsparcie i ustala górne i dolne granice potrzeb (lub limit) dostaw i usług.

Jednak nie zawsze dokładne planowanie będzie możliwe.

W przypadku braku dokładnych danych (podstaw) do planowania opracowuje się „**plany ogólne**”. Ten tryb planowania ma zastosowanie, gdy nie zostały w pełni określone (lub trudno je założyć) szczegółowy skład oraz rejonu użycia i zakres wykorzystania (sposoby działania) sił sojuszniczych. Potrzeby określa się wtedy w sposób szacunkowy na podstawie przewidywanego rozwoju możliwych sytuacji i zestawia się je z przybliżonymi możliwościami organów państwa-gospodarza, co pozwala uzyskać ogólne rozeznanie w zakresie możliwości wsparcia wojsk NATO⁴².

---

⁴¹ ATP-35(B), p. 0281 b. (2).

⁴² Tamże, p. 0281 b. (1).

Trzeci z możliwych trybów planowania – „**planowanie ad hoc**” stosuje się doraźnie, odpowiednio do powstających, wcześniej nie planowanych sytuacji. Plany tworzone ad hoc stanowią uzupełnienie, uaktualnienie albo rozwinięcie planów ogólnych i kontyngentowych.⁴³ Są jednak trudniejsze do wdrożenia. Realizuje się je zwykle pod presją braku czasu, w natłoku innych, nie mniej ważnych pilnych zadań, w warunkach występowania różnych zakłóceń.

Planowanie HNS przez Polskę – wobec dużej nieokreśloności możliwych zagrożeń oraz trudności ze wskazaniem rejonów ich wystąpienia⁴⁴ – prawdopodobnie będzie się odbywało w trybie „ogólnym” lub „doraźnym”. Będzie więc kłopotliwe oraz postawi wysokie wymagania przed planistami, którym trudno będzie ustalić katalog możliwych sytuacji (zagrożeń) i scenariuszy dostarczania HNS.

Wydaje się, że realizacja wsparcia dla sojuszników powinna odbywać się przede wszystkim siłami i środkami Obrony Terytorialnej, a w tym logistyki terytorialnej, uzupełnianych potencjałem cywilnym. Można będzie również wykorzystać pomoc ze strony innych, przebywających w pobliżu jednostek wojskowych.

Szczegółowej zaradności wobec oddziaływania przeciwnika i możliwych zakłóceń będzie wymagało zarządzanie:

- liniami komunikacyjnymi;
- ochrona i obrona strefy tyłowej;
- wykorzystanie miejscowej infrastruktury, a zwłaszcza uzgodnienie jej wspólnego wykorzystania z władzami cywilnymi.

Ponadto należy mieć na uwadze, że równoległe z realizacją zadań HNS organy administracji samorządowej i Samorządu Terytorialnego będą realizowały w warunkach kryzysu lub wojny rozszerzone zadania z zakresu mobilizacji gospodarczej, wykorzystania zasobów narodowych, ochrony ludności, utrzymania bezpie-

---

⁴³ Tamże, p. 0281 b. (3).

⁴⁴ Przewidywane współczesne zagrożenia Polski różnią się jakościowo od zagrożeń z okresu „zimnej wojny”. Nie identyfikujemy współcześnie „przeciwnika lub przeciwników”, na pierwszy plan wysunęły się zagrożenia o charakterze niemilitarnym – społecznym, ekonomicznym, cywilizacyjnym i ekologicznym. Zob. B. Balcerowicz, op. cit., s. 167, 169-182.

czeństwa i porządku publicznego oraz zachowania ciągłości kierowania sferą cywilną⁴⁵.

Zadanie koordynacji działań organów władzy publicznej związanych z HNS – zgodnie z prawem polskim⁴⁶ – spoczywa na ministrze obrony, co będzie realizował za pośrednictwem podległych mu organów.

Funkcja koordynatora HNS obejmuje informowanie innych, właściwych (zaangażowanych) organów oraz uzgadnianie z nimi realizacji wspólnych przedsięwzięć, a także nadzorowanie regulacji zobowiązań finansowych (opłat) za dostawy.

Ewentualne roszczenia związane ze zwrotem kosztów dostaw i usług oraz – ewentualnych – szkód poniesionych przez dostawców minister obrony kieruje do specjalnej mieszanej komisji, w której skład wejdą m.in. przedstawiciele resortów i dostawców oraz państw wysyłających wojska do Polski. Odszkodowania wypłacać będzie MON. Osoby poszkodowane, które doznały strat, mogą kierować roszczenie w tej sprawie do sądu przeciwko skarbowi państwa.

---

⁴⁵ ALP-9B, p. 1001-1008.

⁴⁶ *Ustawa z 23 września 1999 r. o zasadach pobytu i przemieszczania się obcych wojsk przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, DzU nr 93 z 20 listopada 1999 r., poz. 1063.

2. ROLA I ZADANIA ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ I SAMORZĄDOWEJ W ZAPEWNIENIU WSPARCIA DLA JEDNOSTEK SOJUSZNICZYCH

Na wstępie podkreślić należy raz jeszcze –podnoszony w dokumentach NATO – wymóg legalizmu działań podejmowanych na rzecz wsparcia wojsk sojuszu na terytorium Polski.

Podstawę dla udzielania wsparcia daje ratyfikowana w 1998 r. *Umowa między stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych*⁴⁷ (zał. 7), która w art. I ust. 2 przewiduje zastosowanie umowy w stosunku do władz administracyjnych umawiających się stron w granicach administrowanych przez nie terenów.

Zasadnicze znaczenie ma art. IX przewidujący możliwość nabywania na miejscu towarów i usług **na tych samych zasadach i – z zasady – przez te same organy**, które dokonują zakupów na potrzeby SZ RP.

Ust. 3 tego artykułu ustala, że udostępnienie przez „władze państwa przyjmującego” potrzebnych gruntów, budynków i urządzeń będzie odbywało się na zasadach dotyczących zakwaterowania SZ państwa przyjmującego.

Z kolei ust. 4 reguluje sprawę świadczeń osobistych („cywilnej siły roboczej”), przewidując zastosowanie przepisów kraju goszczącego (Polski).

Wykładnię i uszczegółowienie trybu postępowania wobec goszczących wojsk daje *Ustawa z 23 września 1999 r. o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium*⁴⁸ (zał. 8). Także i ona odwołuje się do stosowania zasad przyjętych wobec SZ RP (np. w sprawach świadczeń zdrowotnych udzielanych przez publiczne zakłady opieki zdrowotnej, korzystania z dróg publicznych, przewozu mate-

⁴⁷ Tzw. SOFA, DzU RP nr 97 z 1998 r., poz. 504.

⁴⁸ DzU RP nr 93, poz. 1063. W szczególności reguluje ona sprawy szkolenia na polskich poligonach, choć może mieć zastosowanie do realizacji zadań HNS.

riałów niebezpiecznych oraz korzystania z linii i urządzeń telekomunikacyjnych, a także pasm częstotliwości).

Powyższe pozwala sądzić, że zabezpieczenie potrzeb jednostek NATO na terytorium Polski będzie odbywało się w ogóle w ramach zadań realizowanych przez administrację publiczną na rzecz SZ RP i na tych samych zasadach (a już co najmniej do standardu tego powinniśmy dążyć).

Rola i zadania organów administracji rządowej i samorządowej w zakresie udzielenia wsparcia uzależnione będą od charakteru i rodzaju potrzeb, które mogą zgłaszać wojska NATO, w związku z realizowanymi przez nie przedsięwzięciami (działaniami). By znaleźć właściwych wykonawców – należy je porównać z kompetencjami organów administracji publicznej.

Napotkamy ty jednak na spore trudności wynikające z dekoncentracji naszego prawa, które interesujące nas normy zawarło w szeregu aktów.

Dlatego ze zdziwieniem i żalem odnotować należy brak odpowiednich tabel kompetencyjnych w zakresie zadań obronnych w materiałach szkoleniowych opublikowanych przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów w lutym 1999 r. pt. *Reforma administracji publicznych*. Tym bardziej, że w założenia „szczegółowych” zakresach zadań i kompetencji struktur samorządowych zawartych w „pakiecie” ustaw kreujących nowy kształt terytorialnej władzy publicznej w Polsce⁴⁹, znajdziemy jedynie enigmatyczne odniesienie do wykonywania zadań w zakresie „obronność”, i nic więcej.

Szkoda więc, że sejmowa Komisja Obrony Narodowej odstąpiła od głębszej nowelizacji ustawy o powszechnym obowiązku obrony, gdyż to ona (Ustawa) powinna określić interesujące nas role i zadania⁵⁰.

---

⁴⁹ Zob. ich wykaz: M. Stec, *Ustrój terytorialny administracji publicznej w Polsce. Rola samorządu terytorialnego gminy, powiatu i województwa oraz administracji rządowej w nowoczesnym państwie XXI wieku* [w:] *Ustrój samorządu terytorialnego w Polsce*, materiały szkoleniowe, Kanc. Prezesa RM, Warszawa 1999, z. 1, s. 50.

⁵⁰ Por. W. Tomaszewski, *Treść reformy ustrojowej*, [w:] *Nowy podział kompetencji i zadań w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym*, materiały szkoleniowe, op. cit., z. 2, s. 42.

Naszym zdaniem główną rolę w zakresie realizacji zadań HNS w terenie powinien spełniać **wojewoda** – przedstawiciel Rady Ministrów w terenie, zwierzchnik administracji rządowej i organ nadzoru nad jednostkami samorządu terytorialnego.

Postrzegamy go jako organizatora i koordynatora stosownych przedsięwzięć planistycznych i wykonawczych, także w zakresie dostosowania celów i zadań HNS do miejscowych warunków, animatora współdziałania zainteresowanych organów i reprezentanta w lokalnych kontaktach oficjanych z przedstawicielami Sojuszników⁵¹.

Jest to możliwe dzięki organizacyjnemu, finansowemu, osobowemu i kompetencyjnemu zespoleniu administracji wojewódzkiej, co umożliwi m.in. wydzielanie środków finansowych na zadania zlecane w zakresie obronności (dot. też HNS), a także ewentualne dobrowolne wykonywanie tych zadań w wyniku zawartych porozumień.

Wydaje się, że zadania wojewody dotyczące wsparcia dla sojuszników dotyczyć będą głównie użycia (określenia zadań) dla służb mundurowych, inspekcji i straży (administracji zespolonej).

Ważną rolę spełniać może **samorząd województwa** w zakresie wykonywania na rzecz wojsk NATO określonych usług publicznych, także po zawarciu umów z innymi podmiotami. Rzeczowym zakresem zadań można tu objąć przede wszystkim określone w ustawach kompetencje dotyczące:

- udostępnienia dróg wojewódzkich (i części dotychczasowych krajowych; pozostałe – wykorzystywane w ramach HNS znajdują się w gestii krajowej administracji specjalnej oraz samorządów terytorialnych – drogi powiatowe i gminne) i organizacji ruchu po nich;
- korzystania z baz danych wchodzących w skład krajowego systemu informacji o terenie.

Samorząd powiatowy może być głównym wykonawcą publicznych zadań ponadgminnych w zakresie:

- udostępnienia terenów i nieruchomości na czasowe rozmieszczenie sojuszniczych i własnych jednostek wojskowych oraz magazynowanie uzbrojenia, urządzeń i środków materiałowych (tzw. Za-

---

⁵¹ Zob. *Ustrój administracji publicznej*, Wyd. Prawnicze PWN, Warszawa 2000, s. 87-88.

kwaterowanie przejściowe). Przy czym pamiętamy o uprawnieniach przewodniczących zarządów innych jednostek samorządu terytorialnego, dyrektorów regionalnych dyrekcji lasów państwowych, prezesa Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz innych osób fizycznych i prawnych będących właścicielami nieruchomości⁵²;

- wykorzystania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej;
- zapewnienia ochrony przeciwpożarowej i kontroli przestrzegania przez sojuszników przepisów o ochronie środowiska;
- współpracy wojskowych organów porządkowych z komendą powiatową policji.

Podstawową rolę głównego wykonawcy cywilnego wsparcia spełniać mogą **samorządy gminne**, w zakresie tzw. *administracji świadczącej*:

- usługi polegające na dostawie mediów (wody, ogrzewania, gazu, energii elektrycznej, przy czym pamiętamy tu o istniejących ograniczeniach);
- usługi w zakresie czystości i właściwych warunków sanitarnych (wywozu ścieków i śmieci);
- możliwość korzystania z niektórych urządzeń infrastrukturalnych, np. cmentarzy.

Realizacja przedstawionych zadań (ukazanych siłą rzeczy w zarysie, gdyż potrzebna jest bardziej wnikliwa penetracja rozwiązań dostępnych w naszym systemie prawnym) może odbywać się z zastosowaniem postanowień *Rozporządzenia Rady Ministrów z 6 września 1993 r. w sprawie świadczeń na rzecz obrony*⁵³ lub z zastosowaniem przepisów o zamówieniach publicznych, gdzie w grę wchodzi umowy zlecenia, umowy o dzieło, umowy o roboty budowlane, a także różne umowy nienazwane.

Prawdopodobnie nie uda się wykluczyć ewentualnych sporów kompetencyjnych, zwłaszcza w zakresie przekazywania zadań zleconych i ich finansowania. Doświadczenie naszych sojuszników wska-

---

⁵² Ustawa z 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu SZ RP. DzU nr 86 z 1995 r., poz. 433, art. 66.

⁵³ DzU RP nr 85 z 1993 r., poz. 397.

zuje tu na potrzebę negocjowania stosowych porozumień z udziałem administracji rządowej i przedstawicieli wojskowej administracji specjalnej, jako pełnomocników ministra ON, którego ustawa o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium RP (art. 5.1) uczyniła koordynatorem tych przedsięwzięć.

Przedstawicielami MON mogą i powinny być terytorialne organy dowodzenia (Obrony Terytorialnej).

3. ROLA NARODOWYCH, TERYTORIALNYCH ORGANÓW DOWODZENIA

Przyjęcie (włączenie) przybywających do Polski sojuszniczych sił wzmocnienia w system wsparcia państwa-gospodarza powinno nastąpić za pośrednictwem narodowych, terytorialnych dowództw wojskowych w oparciu o zawarte zawczasu (w okresie pokoju lub na początku kryzysu) umowy, porozumienia i uzgodnienia.

W świetle doświadczeń niemieckich dowództwa terytorialne spełniają w systemie HNS rolę szczególną. Są *jądrem* współpracy cywilno-wojskowej i jak klamra *spinają* sektory wojskowy i cywilny, pośrednicząc w kontaktach między nimi. Ale przede wszystkim **pełnią funkcję łącznikową między siłami zbrojnymi państwa-gospodarza i wojskami sojuszniczymi (zał. 9)**. Są głównymi wykonawcami wsparcia dla zapewnienia swobody działania sojuszników, ale **powinny też dokumentować suwerenność państwa we wszystkich kontaktach z sojusznikami i własnymi wojskami operacyjnymi⁵⁴, m.in. przez zachowanie kontroli (władzy) nad narodowym potencjałem przewidzianym do realizacji HNS⁵⁵.**

Fakt, że terytorialne organy dowodzenia (dowództwo okręgu wojskowego i wojewódzki sztab wojskowy) są *terenowymi organami wykonawczymi MON*, a więc organami rządowej administracji specjalnej, upoważnia je do kontaktów z urzędami władz cywilnych, podmiotami gospodarczymi i organizacjami pozarządowymi. Wiąże się też ściśle z realizacją zadań obrony terytorialnej obejmujących:

- 1) zdobywanie i rozpowszechnianie informacji z pogranicza sektorów cywilnego i wojskowego;
- 2) ochronę przeciwdywersyjną portów, lotnisk i stacji wyładowniczych, rejonów rozmieszczenia wojsk i urzędów logistycznych lotnisk, a także dróg przegrupowania sił NATO;

⁵⁴ Por. G. Ruedenklaue, *Ein langer beschwerlicher Weg*, „Truppenpraxis” nr 2 z 1989 r., s. 116.

⁵⁵ Co przewiduje MC 334/1, p. 13 e/, chyba że państwo-gospodarz zrzeknie się tej kontroli, do czego nie należy pochoćnie dopuszczać.

3) zabezpieczenie przegrupowania i kierowanie ruchem wojsk na wyznaczonych ciągach komunikacyjnych;

4) współpracę cywilno-wojskową w zakresie koordynacji przedsięwzięć związanych z realizacją przez państwo-gospodarza funkcji rządowych, ekonomicznych i socjalnych⁵⁶.

Jednym z podstawowych zadań narodowych dowództw terytorialnych jest **koordynowanie zapotrzebowań strony wojskowej (w tym sojuszników) z ofertami (możliwościami) sektora cywilnego** i kierowanie zapotrzebowań do właściwych adresatów (potrzebujących) z zachowaniem procedur kontroli celowości żądań i próśb oraz przestrzegania przyjętych priorytetów.

Dowództwa terytorialne powinny też być **strażnikami legalizmu wsparcia HNS** i nadzorować przestrzeganie następujących reguł:

- wsparcie jest możliwe jedynie wtedy, gdy są uregulowane podstawy prawne zaopatrywania sojusznicznych sił zbrojnych lub zawarte zostały w pojedynczych przypadkach umowy;

- zapotrzebowania należy kierować do narodowych dowódców terytorialnych państwa-gospodarza;

- o wsparcie występować należy w niezbędnie potrzebnym zakresie⁵⁷.

Koordynowanie nie oznacza podejmowania problemów leżących w gestii innych resortów lub urzędów, albo narzucania im swojej woli. Przeciwnie, w sytuacjach konfliktowych należy doprowadzić do wyrównania interesów stron.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że **terytorialne organy dowodzenia powinny być zasadniczym ogniwem organizowania wsparcia narodowych i sojusznicznych działań (zał. 10).**

---

⁵⁶ *Koncepcja rozwoju Obrony Terytorialnej (główne kierunki)*, MON, Warszawa 1999, s. 10; ALP-9(B), *Doktryna logistyczna sił lądowych* (Stanag 2406), p. 1003-1008.

⁵⁷ K.-P. Witzke, *Niemiecka obrona terytorialna u schyłku 20 wieku*, wykład wygłoszony w AON w listopadzie 1997 r., s. 13.

4. POTRZEBA INSTYTUCJONALIZACJI WSPÓLDZIAŁANIA ADMINISTRACJI CYWILNEJ I SIŁ ZBROJNYCH

Sprawy pozyskiwania i dostarczania cywilnego wsparcia nie można opierać na żywiołowej dobrowolności. Pozostawiając obszerne pole dla inicjatywy własnej i samodzielności należy zobowiązać zainteresowane instytucje i stanowiska służbowe sektorów wojskowego i cywilnego do współpracy ze sobą oraz **dokonać regulacji zapewniających równowagę interesów obydwu stron, a dokładniej ich partnerstwa.**

Podstawę prawną współdziałania tworzą porozumienia międzysojusznicze, ustalenia konstytucji RP, ustawy oraz umowy i porozumienia międzyresortowe. Szczególne znaczenie mają obowiązki instytucji cywilnych oraz wojskowych określone w ustawie o powszechnym obowiązku obrony i projekcie ustawy o służbie wojskowej i powinnościach obywateli.

Szerokie pole dla wykorzystania świadczeń rzeczowych, a także osobistych, dają delegacje zawarte w umowie stron traktatu północnoatlantyckiego o statusie ich sił zbrojnych (SOFA)⁵⁸, rozporządzeniu RM w sprawie świadczeń na rzecz obrony⁵⁹ oraz ustawie o zasadach pobytu i przemieszczania się obcych wojsk przez terytorium RP.

Jednocześnie doświadczenia z praktyki posługiwania się instrumentami prawnymi podnoszone przez kadre sztabów wojskowych oraz urzędników komórek obronnych administracji rządowej i podmiotów gospodarczych (producentów) wskazują na potrzebę utrzymania sprzężenia zwrotnego między twórcami prawa i jego konsumentami. Umożliwi to wychwycenie rodzących się problemów i ich racjonalne rozstrzygnięcie, regulowane doskonalonymi okresowo normami prawnymi.

---

⁵⁸ DzU RP nr 97 z 30.07.1998 r., poz. 504, art. IX i XV.

⁵⁹ DzU RP nr 85 z 15.09.1993 r., poz. 397.

Powyższe opiera się na założeniu, że funkcjonowanie współpracy sektorów cywilnego i wojskowego musi mieć podstawy prawne⁶⁰ i zdecentralizowane wykonanie. Stąd jedną z cech współpracy cywilno-wojskowej powinno być **przekazywanie zadań i kompetencji podwładnym**. Wymaga to ustalenia płaszczyzn współpracy, wskazania partnerów, określenia zadań, nadania kompetencji i przyjęcia (wdrożenia) określonych procedur.

Dlatego celowe i potrzebne wydaje się wydanie ustawy, rozporządzenia lub wspólnych wytycznych ministrów obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych i administracji dotyczącej planowania obronnego (a jeszcze lepiej – w sprawie obrony powszechnej RP, regulującej realizację narodowych zadań obrony terytorialnej i współpracy cywilno-wojskowej w zakresie wzajemnych świadczeń obronnych obu sektorów, w tym HNS).

Proponowany dokument powinien zobowiązywać do współpracy odpowiednie urzędy i sztaby określonych szczebli dowodzenia i zarządzania, uzgadniać metody ich współdziałania oraz przewidywać skutki podejmowanych działań (wpływ aktywności jednego sektora na drugi).

Szczególnie ważne wydaje się wskazanie personelu dowódczego, sztabowego, urzędniczego i łącznikowego właściwego do prowadzenia (załatwiania, rozstrzygania) określonych spraw.

Doświadczenia wielu ćwiczeń wykazały, że należy porzucić nakazowy styl pracy rodem z PRL na rzecz partnerskich spotkań specjalistycznych zespołów roboczych planujących wspólne działania. Potrzebne wydaje się zarzucenie powszechnego przekonania, iż postawienie zadań już gwarantuje ich realizację, gdyż wnioski z ćwiczeń wskazują na decydującą rolę zrozumienia celów podejmowanych działań, ról kooperantów oraz prowadzenia negocjacji (uzgodnień) dla skorelowania wspólnych przedsięwzięć.

Praktyka planowania i organizowania współpracy cywilno-wojskowej opierać się w znacznym stopniu na **pracy mieszanych**

---

⁶⁰ Potrzebę legalizmu HNS zdecydowanie podnoszą nasi sojusznicy, zob. MC 334/1, op. cit., p. 7.

(wspólnych) komitetów i komisji koordynacyjnych, stałych lub zbieranych okresowo, a nawet okazjonalnie (zob. zał. 8).

Wydaje się, że należy je utworzyć przy Radzie Ministrów, określonych ministerstwach zaangażowanych w zadania obronne, a także na pograniczu (styku) działalności:

- Sztabu Generalnego i (lub) Dowództwa Wojsk Lądowych z urzędami centralnymi;

- okręgów wojskowych i urzędów wojewódzkich (ich odpowiedników, także organów szczebla regionalnego, ponadwojewódzkiego);

- wojewódzkich sztabów wojskowych i urzędów wojewódzkich (organów szczebla wojewódzkiego).

Wchodzące w ich skład podkomisje i grupy robocze mogą rozpatrywać, planować określone dziedziny (grupy zadań) i konkretne sprawy należące do zakresu CIMIC i HNS.

Efektom ich pracy powinny być **umowy i porozumienia (protokoły uzgodnień)** zawierane pomiędzy dowództwami wojskowymi i władzami (urzędami) cywilnymi, przy czym organy wojskowe winny reprezentować interesy (potrzeby) związków operacyjnych (korpusów) i ZT wojsk narodowych i sojuszniczych **na okres kryzysu i wojny**.

Porozumienia mogą także dotyczyć wspólnych działań w okresie pokoju, np. udziału wojska w akcjach (operacjach) ratowniczych w razie katastrof i klęsk żywiołowych lub utrzymania porządku publicznego w stanach nadzwyczajnych.

Przedstawione rozważania dają podstawy do wysunięcia tezy, że obrady komisji i umowy (porozumienia) powinny stanowić fundament planowania obronnego, w tym realizacji współpracy cywilno-wojskowej dla przygotowania HNS.

Mniejszy poziom sformalizowania współpracy potrzeby jest na niższych szczeblach administracji samorządowej i dowodzenia – w powiatach (miastach), gminach oraz w garnizonach wojskowych. Wystarczy tu kontakt bieżący, polegający na bezpośrednich rozmowach, wzajemnym informowaniu się o planach, ustalaniu wspólnych celów, uzgadnianiu przedsięwzięć, ocenie dokonań i dostrajaniu oczekiwań do możliwości.

Z kolei pozyskiwanie dostaw i usług od producentów i podmiotów gospodarczych przez organy logistyki musi opierać się na normach prawnych regulujących funkcjonowanie gospodarki rynkowej (na kontraktach).

Organizowanie cywilnego wsparcia dla sił zbrojnych wymaga „pielęgnowania” kontaktów, maksymalnego zaangażowania inicjatywy własnej i obustronnej gotowości poszukiwania współpracy. Ale wiodące znaczenie będzie miało powszechne przyjęcie i uznanie pośredniczącej roli terytorialnych organów wojskowych (dowództw OT) w kontaktach cywilno-wojskowych.

UWAGI KOŃCOWE

Przedstawione refleksje na temat HNS dotyczą w zasadzie dwóch wątków.

Po pierwsze – poddano analizie poglądy NATO na HNS i korzystanie z zasobów cywilnych. Po drugie – czyniono próby ustalenia warunków przygotowania HNS na gruncie polskim, kierując się wymogami interoperacyjności określonymi w dokumentach doktrynalnych NATO.

Analiza dokumentów Sojuszu uwidacznia duże znaczenie wsparcia ze strony państwa-gospodarza dla powodzenia misji przybywających wojsk, a to oznacza, że są potrzebne odpowiednie przygotowania. (Służą temu np. prace inwestycyjne w zakresie rozbudowy infrastruktury obronnej kraju – zał. 11).

Mimo, że HNS ma w NATO ponad dwudziestoletnią tradycję, to poglądy na jego temat nie są w pełni ukształtowane i nie ogranicza się dyskusji, gdyż te bogate w treści i formy zjawisko wciąż się rozwija.

W Polsce problematyka wsparcia wojsk sojuszniczych na terytorium naszego państwa wzbudza żywe zainteresowanie w szerokich kręgach administracji publicznej i gospodarczej oraz kadry sił zbrojnych⁶¹, ale widoczny jest brak kompleksowego podejścia do zjawiska i zdaje się przeważać myślenie o HNS jedynie w kategoriach logistycznych, choć obszar jego problematyki jest znacznie szerszy.

Tymczasem złożoność zjawiska HNS i jego wieloaspektowość nadają mu interdyscyplinarny charakter i wymuszają zaangażowanie do rozwiązywania jego problemów specjalistów z wielu dziedzin.

Wydaje się, że aktualny stan struktur resortowych próbujących realizować problematykę HNS nie w pełni odpowiada zidentyfikowa-

---

⁶¹ Zob. S. Filipiak, *Współpraca cywilno-wojskowa w ramach wsparcia wojsk sojuszu ze strony państwa-gospodarza (Host Nation Support – HNS)* [w:] *Współpraca cywilno-wojskowa (Civil Military Cooperation – CIMIC). Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej w Departamencie Społeczno-Wychowawczym MON w dniu 23 marca 1999 r.*, DW Bellona, Warszawa 1999, s. 52-59.

nym w toku badań obowiązkom państwa-gospodarza i może mieć trudności w realizacji zadań wynikających z dokumentów normatywnych NATO. Jak dotąd nie wypracowano na szczeblu kraju rozwiązań systemowych w tym względzie.

Podejmowane dotychczas prace mają charakter rozproszony, gdyż prowadzone są jednocześnie przez kilka instytucji resortu Obrony Narodowej, głównie logistycznych, zwłaszcza w zakresie przygotowania infrastruktury wojskowej.

Jednocześnie dostrzegalny jest brak w instytucjach wojskowych komórek wyspecjalizowanych w sprawach HNS, organizujących i koordynujących całokształt działalności w tej dziedzinie.

Istnieją natomiast na różnych szczeblach dowodzenia sił zbrojnych komórki sztabowe zdolne podjąć prace planistyczne i wdrożeniowe w konkretnych obszarach wsparcia. Należy je jednak uzupełnić kompetentnymi specjalistami, posługującymi się językiem angielskim, mającymi przygotowanie prawnicze oraz ekonomiczne i rozumiejącymi rangę zagadnień z obszaru HNS, zdolnymi do prowadzenia negocjacji zarówno z sojusznikami, jak i przedstawicielami sfery cywilnej.

Dla realizacji zadań HNS konieczne będzie zbudowanie narodowego systemu HNS, który uwzględni warunki, potrzeby i możliwości naszego kraju. Powinny go tworzyć organy kierowania, organy wykonawcze, relacje (więzi służbowe, funkcjonalne, informacyjne i technologiczne) oraz komórki naukowo-badawcze i szkoleniowe⁶².

Organ kierowania, ujęte w hierarchiczną strukturę organizacyjną (szczebla centralnego, operacyjnego i taktycznego) powinny – we współdziałaniu z właściwymi organami sektora cywilnego – podjąć działania dotyczące:

- tworzenia formalno-prawnych podstaw do planowania, organizowania i wykonywania procesów związanych z pozyskiwaniem cywilnego wsparcia dla wojsk własnych i sojuszniczych;
- wdrażania naukowo uzasadnionych metod i sposobów wykorzystania cywilnego wsparcia dla wojsk;

---

⁶² Zob. S.E. Dworecki, *Logistyka w wojsku*, Warszawa 1996, s. 47.

- organizowania i koordynowania współpracy z sojusznikami i właściwymi organami cywilnymi RP w zakresie planowania potrzeb, pozyskiwania i tworzenia cywilnego potencjału wydzielanego na potrzeby HNS, jego racjonalnego rozmieszczenia i utrzymywania w stanie gotowości do przybycia wojsk sojuszniczych.

Zaprezentowany materiał nie daje pełnego omówienia problematyki wsparcia sojuszników na obszarze kraju. Autor ma świadomość, że praca zawiera szereg luk i może być skażona subiektywnym ujęciem niektórych zagadnień. Z drugiej strony, poza bardzo wartościowymi pracami W. Drażczyka innymi nie dysponujemy.

Dlatego poglądy, propozycje i sugestie przedstawione w pracy traktujemy jako punkt wyjścia do dalszych rozważań i dyskusji. Ewentualne krytyczne uwagi Czytelnika mogą tylko pomóc w doskonaleniu przedstawionej koncepcji.

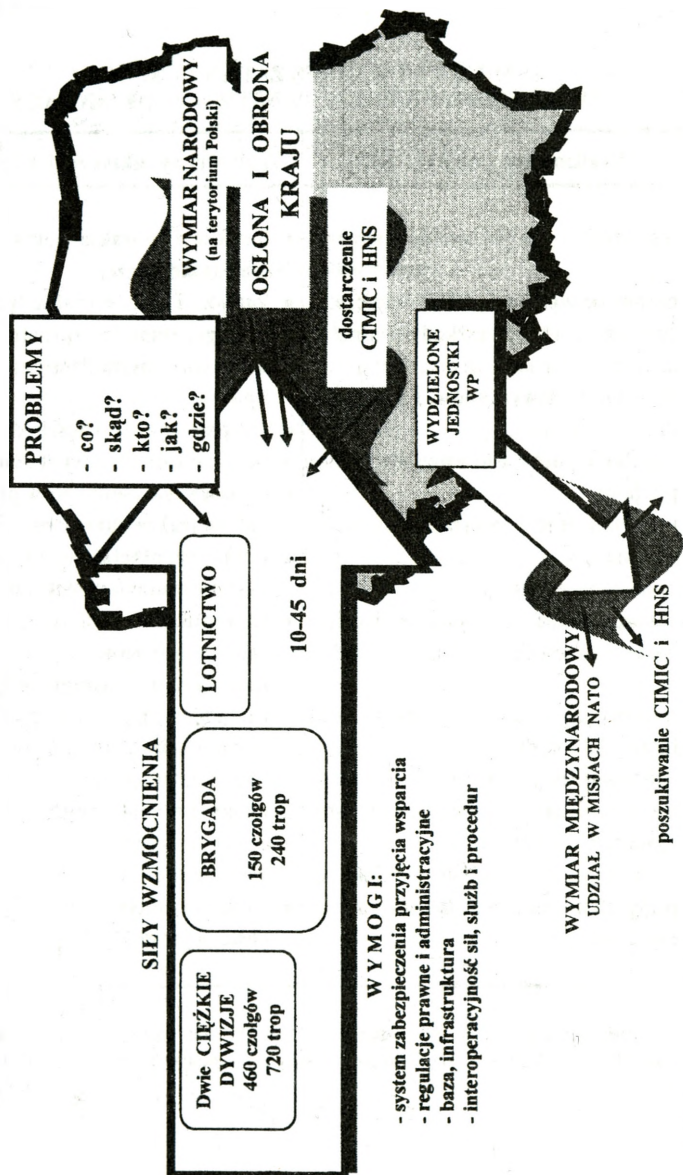
Z góry za nie dziękujemy.

BIBLIOGRAFIA

1. AJP-1(A): Allied Joint Doctrine, wrzesień 1998.
2. ALP-12: Guidance for the Planning and Preparation of Host Nation Support Agreements Arrangements (HNSA).
3. Balcerowicz B., Sojusz a obrona narodowa, DW Bellona, Warszawa 1999.
4. Bendyk E., Kosieliński S., NATO spółka akcyjna. Generala-menedżera zatrudnimy od zaraz, „Polityka” nr 42(22150) z 16.10.1999 r.
5. BI-MNC: Procedures for NATO Host Nation Support Planning for Multinational Operations.
6. Drażczyk W., Założenia i zakres kontraktów wojskowo-cywilnych w logistyce Sił Powietrznych NATO (Third Party Logistic Support Services), AON, Warszawa 1999.
7. Drażczyk W., Zasady, procedury i zakres udziału logistyki sił powietrznych państwa-gospodarza w zabezpieczeniu przyjmowanych wojsk NATO (Host Nation Support – HNS), AON, Warszawa 1999.
8. Dworecki S.E., Logistyka w wojsku, Warszawa 1996.
9. Filipiak S., Współpraca cywilno-wojskowa w ramach wsparcia wojsk sojuszu ze strony państwa-gospodarza (Host Nation Support – HNS) [w:] Współpraca cywilno-wojskowa (Civil Military Cooperation – CIMIC). Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej w Departamencie Społeczno-Wychowawczym MON w dniu 23 marca 1999 r., DW Bellona, Warszawa 1999.
10. Koncepcja rozwoju Obrony Terytorialnej (główne kierunki), MON, Warszawa 1999.
11. Koncepcja Strategiczna Sojuszu z 23-24 kwietnia 1999 r.
12. MC 334/1: NATO Principles and Policies for Host Nation Support (HNS), grudzień 1998.
13. MC 319/1: NATO Principles and Policies for Logistics.
14. NATO AAP(U) – Słownik terminów i definicji NATO (angielsko-polski), MON BWSN, 1998.
15. NATO Status of Forces Agreement signed at London on 19 June 1951, znana jako NATO SOFA. DzU RP nr 97 z 1998 r., poz. 504.
16. Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 września 1993 r. w sprawie świadczeń na rzecz obrony (DzU RP nr 85 z 1993 r., poz. 397).

17. Rüdennklau G., Ein langer, beschwerlicher Weg. Vertragliche Regelungen über die Aufteilung der Zuständigkeiten und die Zusammenarbeit zwischen Nationalen Befehlshabern und NATO Befehlshabern –auf deutschem Hoheitsgebiet in Krieg. Konzept, Entscheidungsgang und Sachstand, „Truppenpraxis“ nr 2 z 1989 r.
18. Słownik języka polskiego. Tom pierwszy A – K, PWN, Warszawa 1978.
19. STANAG 2406: Land Forces Logistics Doctrine – ALP 9(B)
20. STANAG 2868: Land Force Tactical Doctrine – ATP 35(B).
21. Stec M., Ustrój terytorialny administracji publicznej w Polsce. Rola samorządu terytorialnego gminy, powiatu i województwa oraz administracji rządowej w nowoczesnym państwie XXI wieku [w:] Ustrój samorządu terytorialnego w Polsce, mat. szkoleniowe, Kanc. Prezesa RM, Warszawa 1999.
22. Steinmann H., Schreyoegg G., Zarządzanie. Podstawy kierowania przedsiębiorstwem. Koncepcje, funkcje, przykłady, Wrocław 1998.
23. Tomaszewski W., Treść reformy ustrojowej, [w:] Nowy podział kompetencji i zadań w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym.
24. Ustawa z 23 września 1999 r. o zasadach pobytu i przemieszczania się obcych wojsk przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, DzU nr 93 z 20 listopada 1999 r., poz. 1063.
25. Ustawa z 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu SZ RP. DzU RP nr 86 z 1995 r., poz. 433.
26. Ustrój administracji publicznej, Wyd. Prawnicze PWN, Warszawa 2000.
27. Witzke K. P., Niemiecka obrona terytorialna u schyłku 20 wieku, wykład wygłoszony w AON w listopadzie 1997 r.
28. Wywiad z ministrem J. Onyszkiewiczem: Państwo z innej półki, „Gazeta Wyborcza” nr 61(3059) z 13-14.3.1999 r.

SOJUSZNICZE WZMOCNIENIE DLA POLSKI

Źródło: opracowanie własne.

**MOŻLIWY ZAKRES ZADAŃ I USŁUG
ŚWIADCZONYCH PRZEZ PAŃSTWO PODEJMUJĄCE**

Realizowane przez OT RFN	Wg doktryny taktycznej ATP – 35 (B)
• rozpoznanie i informowanie operacyjne; • obrona powietrzna i przeciwlotnicza; • przeprawy przez przeszkody wodne; • usuwanie zniszczeń na drogach; • likwidacja niewybuchów i ładunków minerskich; • regulacja ruchu i kierowanie transportem; • przydział dróg i towarzyszącej infrastruktury; • opchem i ratownictwo; • zabezpieczenie porządkowe żandarmerii wojskowej; • mapy; • informacje geofizyczne (meteo); • łącza telefoniczne i radiowe; • zabezpieczenie logistyczne; • udostępnienie infrastruktury stacjonarnej i kwater; • „zabezpieczenie pobytu wojsk w przypadku nieprzychylności społeczeństwa”.	• lotnicze i morskie porty wylądowcze i załadowcze; • lotniska i bazy morskie (pojemność, obsługa, remonty sprzętu, ochrona, naprawa uszkodzonych lotnisk, itp.); • przeprawy przez przeszkody wodne; • składowanie i transport amunicji; • dostawy, składowanie i przesyłanie paliwa (także rurociągi); • drogi, regulacja ruchu, transport i składowanie kontenerów; • zabezpieczenie medyczne: ewakuacja i leczenie; • zaopatrzenie i usługi: infrastruktura, bhp, ppoż., kwatery, pralnie i łaźnie, odpoczynek, rehabilitacja; • dostęp do poligonów; • rejonów rozśrodkowania; • dostęp do łączności; • ochrona strefy tyłowej; • ewakuacja ujętych jeńców; • obsługa prasy i TV.

Źródło: opracowanie własne na podstawie HDv 100/500: *Nationale Territoriale Aufgaben (TF/NTA)*, p. 1007; ATP – 35 (B), *Doktryna taktyczna sił lądowych*, podrozdz. XIII, p. 0282.

**ORGANIZACJA ZABEZPIECZENIA LOGISTYCZNEGO,
TELEKOMUNIKACYJNEGO I PORZĄDKOWEGO**
szkolenia wojsk obcych na poligonach w Polsce
(przykład możliwych rozwiązań HNS)

[...]

Zabezpieczenie materiałowe

W zakresie żywienia wojsk

50. Zaopatrywanie w produkty spożywcze odbywać się może w oparciu o ofertę miejscowej – cywilnej bazy produkcyjno-handlowej lub zapasy wojsk.

51. Odbiór żywności i wody może odbywać się przy użyciu ogólnego i specjalistycznego transportu dostawcy, państwa przyjmującego lub własnego – ćwiczących wojsk, ze wskazanych źródeł i ujęć.

52. Dla zapewnienia właściwych warunków przechowywania zapasów żywności państwo przyjmujące może wydzielić ogólną i chłodniczo-mroźniczą powierzchnię magazynową zgodnie z lokalnymi możliwościami komend poligonów.

53. Żywienie ćwiczących wojsk może być realizowane na bazie istniejących stołówek i kasyn poligonowych w formie usługi żywieniowej w miarę posiadanego potencjału produkcyjnego.

54. Istnieje możliwość wykorzystania poligonowych obiektów kuchennych, na bazie których ćwiczące wojska państwa wysyłającego będą realizowały żywienie własnymi siłami; przy wykorzystaniu zainstalowanego tam sprzętu i urządzeń, przy jednoczesnym zatrudnieniu etatowych pracowników komendy poligonu.

W zakresie służby mundurowej

55. Służba mundurowa może wydzielić odpłatnie dla potrzeb zabezpieczenia szkolących się wojsk państwa wysyłającego sprzęt biwakowy oraz przedmioty zaopatrzenia mundurowego niezbędne do zabezpieczenia zakwaterowania tzn.:

- 1) namioty segmentowe;
- 2) koce;
- 3) pościel (prześcieradła, poszewki na podgłówek, poszwy na koc);
- 4) podgłówki koszarowo-polowe;
- 5) materace koszarowo-polowe.

56. Ilości sprzętu niezbędnego do zakwaterowania ustalą każdorazowo przedstawiciele ćwiczących wojsk państwa wysyłającego – nie później niż 30 dni przed rozpoczęciem szkolenia.

Usługi kąpielowo-pralnicze

57. Usługi kąpielowo-pralnicze na rzecz szkolących się wojsk państwa wysyłającego mogą być realizowane odpłatnie przy wykorzystaniu stacjonarnej bazy kąpielowo-pralniczej znajdującej się na poligonach lub bazy cywilnej na podstawie zawartych umów dodatkowych.

58. Możliwości dobowe świadczenia usług kąpielowo-pralniczych na poszczególnych poligonach przedstawia tabela.

Lp.	Poligon	Usługi kąpielowe ilość natrysków/osoby w ciągu godz.	Usługi pralnicze pranie wodne/ czyszczenie chemiczne (kg/doba)	Uwagi
1	DRAWSKO-POMORSKIE - OLESZNO - KONOTOP - JAWORZE	22/66 36/108 8/24	2000/200	Usługi pralnicze w m. CZARNE
2	ŻAGAŃ-ŚWIĘTOSZÓW	132/396	2000/350	
3	WĘDRZYN	100/300	2000/350	
4	USTKA	200/600	1500/350	

Zabezpieczenie w materiały pędne i smary

59. W razie potrzeby dopuszcza się doraźne zaopatrzenie w paliwa i produkty smarowe z zapasów Sił Zbrojnych RP. Ceny i płatności zostaną określone w umowach i protokołach dodatkowych do ćwiczenia.

60. Warunki zaopatrywania będą każdorazowo określane w stosownej umowie zawartej między komendantem poligonu, a upoważnionym przedstawicielem służb zaopatrzeniowych ćwiczących wojsk państwa wysyłającego.

61. Na zapotrzebowanie państwa wysyłającego może być wypożyczony z zasobów Sił Zbrojnych RP sprzęt dystrybucyjny. Zasady jego wydzielania każdorazowo będą określane w protokołach dodatkowych do zawartej umowy.

Zabezpieczenie techniczne

62. Odpowiedzialność za zabezpieczenie techniczne ćwiczących wojsk państwa wysyłającego, na poligonach państwa przyjmującego, w pełni ponoszą władze wojskowe państwa wysyłającego.

63. Władze wojskowe państwa wysyłającego, ubiegające się o udzielenie pomocy w zakresie realizacji zadań zabezpieczenia technicznego przez władze wojskowe państwa przyjmującego, zobowiązane są do zgłoszenia szczegółowych **potrzeb** w terminie nie później niż **60 dni przed** rozpoczęciem szkolenia.

64. Potrzeby zabezpieczenia technicznego powinny zawierać m.in. zakres planowanych do wykonania zadań, miejsce oraz okres – czas gotowości do ich realizacji.

65. Zmiany w realizacji zadań zabezpieczenia technicznego wykraczające poza uzgodniony w umowach i protokołach dodatkowych do ćwiczenia zakres mogą być dokonywane tylko za obopólną zgodą.

66. Działania związane z realizacją zadań zabezpieczenia technicznego ćwiczących wojsk państwa wysyłającego przez państwo przyjmujące, będą realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz normami ochrony środowiska państwa przyjmującego.

Zabezpieczenie transportowe

67. Przemieszczanie wojsk obcych w komunikacji zagranicznej z miejsca stacjonowania jednostki wojskowej państwa wysyłającego w obszarze RP drogą lądową, drogą morską lub powietrzną dla potrzeb ćwiczenia na poligonach państwa przyjmującego będzie wykonywane na zasadach wynikających z umów międzynarodowych z uwzględnieniem obowiązujących przepisów celnych i granicznych.

68. Przemieszczanie wojsk obcych w komunikacji krajowej (wewnątrz kraju z wyjątkiem przyjazdu i powrotu), może być planowane i organizowane za pośrednictwem wojskowych organów transportowych państwa przyjmującego na zasadach podobnych jak dla Sił Zbrojnych RP, na zapotrzebowanie państwa wysyłającego w drodze oddzielnych porozumień przed każdym ćwiczeniem. Przejazdy i przewozy powinny być realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa przewozowego i prawa o ruchu drogowym państwa przyjmującego.

69. Ruch transportów wojskowych (kolumn pojazdów, pociągów, statków, samolotów itp.) państwa wysyłającego w obszarze kraju podlega nadzorowaniu przez odpowiednie polskie organy transportowe i służby dyspozytorskie, które czuwają nad bezpieczeństwem i mają prawo podejmowania w tym zakresie stosownych decyzji.

70. Odpowiedzialność za zabezpieczenie transportowe wojsk obcych ponosi państwo wysyłające, a w szczególności dowództwo tych wojsk.

71. Do głównych zadań dowództw ćwiczących wojsk państwa wysyłającego należy planowanie i kierowanie przemieszczaniem własnych wojsk, a w szczególności:

1) określanie i uzgadnianie warunków przemieszczania, jak również zawieranie w tym celu niezbędnych porozumień z agencjami (firmami) transportowymi;

2) terminowe zgłaszanie projektu – propozycji planu przemieszczania wojsk do organów koordynujących państwa przyjmującego i niezwłoczne informowanie o dokonywanych zmianach;

3) ubezpieczanie osób i pojazdów;

4) ochrona przewożonego mienia;

5) przestrzeganie uzgodnionych warunków i terminów przemieszczania.

72. Władze wojskowe państwa wysyłającego każdorazowo podają nazwę i adres oraz numer telefonu i fax swojego przedstawiciela (organu) do spraw koordynacji transportu, wyznaczonego na okres ćwiczeń z siedzibą w RP.

73. Każdorazowo na zapotrzebowanie państwa wysyłającego polskie organy transportowe mogą wyznaczać swoich przedstawicieli:

1) do udziału w pracy grup powoływanych do koordynacji przygotowania i zabezpieczenia ćwiczeń wojsk państwa wysyłającego;

2) na stacjach, punktach granicznych, punktach ładunkowych, portach, lotniskach itp.;

3) do współdziałania i udzielania niezbędnej pomocy w przemieszczaniu się wojsk obcych na terytorium RP.

74. Przemieszczanie wojsk obcych, wykonywane dla potrzeb ćwiczeń, powinno być zgłoszone za pośrednictwem Asystenta Szefa Sztabu Generalnego WP do wojskowych organów transportowych państwa przyjmującego w następujących terminach:

1) w okresie planowania rocznych przedsięwzięć szkoleniowych – do **30 października** danego roku na rok następny z podaniem miejsca, terminów, orientacyjnej ilości osób i sprzętu oraz sposobu przemieszczania;

2) w okresie planowania szczegółowego – nie później niż na **45 do 30 dni przed** planowanym terminem rozpoczęcia przemieszczania wojsk z podaniem informacji w formie propozycji – projektu PLANU PRZEMIESZCZANIA, dotyczącego zarówno przyjazdu jak i powrotu.

75. Termin 45 dni dotyczy ruchu pojazdów i przewozu ładunków ponadnormalnych i spowodowany jest koniecznością dokonania odpowiednich uzgodnień.

76. PLAN PRZEMIESZCZANIA powinien zawierać następujące informacje:

1) kraj wysyłający i nazwa ćwiczącej jednostki;

- 2) kraj przyjmujący i nazwa (kod) ćwiczenia;
- 3) sposób przemieszczania i rodzaj transportu (główne założenia);
- 4) miejsce i planowany termin załadowania, wyjazdu;
- 5) miejsce i planowany termin przyjazdu, wyładowania;
- 6) trasę przemieszczania (skąd – dokąd), przejścia graniczne i terminy ich przekraczania, miejsca i termin postoju (odpoczynku);
- 7) ilość, typ i rodzaj środków transportowych (kolumn, pociągów, wagonów, okrętów, statków, samolotów);
- 8) ilość i rodzaj przewożonego ładunku (osób, jednostek sprzętu, pojazdów, kontenerów), w tym ładunków przewożonych luzem;
- 9) jednostka (firma, agencja) transportująca – nazwa, miejsce, telefon, fax.;
- 10) inne niezbędne informacje takie, jak:
  - a) szczególne wymagania (warunki transportu, uwagi, ostrzeżenia, prośby do organów transportowych państwa przyjmującego);
  - b) wymagania dotyczące stacji, portów, lotnisk, punktów ładunkowych, a także dane o pojazdach ponadnormatywnych (ciężar, wymiary gabarytowe, naciski na oś);
  - c) dane o ładunkach niebezpiecznych (klasyfikacja i ilość);
  - d) dane o ładunkach przekraczających skrajnie na kolejach z załączonymi szkicami sporządzonymi według wymogów władz kolejowych.

77. Zgłaszanie propozycji – projektu PLANU PRZEMIESZCZANIA należy do obowiązku odpowiednich organów państwa wysyłającego.

78. Zgłoszony plan po dokonanej analizie i uzgodnieniach w państwie przyjmującym zostaje przyjęty do realizacji bez zmian ze względu na różne uwarunkowania lub ograniczenia może być skorygowany (np.: zmiana terminów, tras, portów, lotnisk, stacji, itp.).

79. Nie dotrzymanie terminów zgłoszenia propozycji – projektu PLANU PRZEMIESZCZANIA może spowodować zakłócenia w czasie jego realizacji.

80. Wojskowe organy koordynujące obu państw zobowiązane są do wzajemnego przekazywania informacji o wszelkich zmianach dokonywanych w PLANIE PRZEMIESZCZANIA, jak również o wszelkich uwarunkowaniach i ograniczeniach mogących wpływać na jego realizację.

81. Wojskowe organy transportowe, w tym wyznaczone zespoły (osoby) funkcyjne zobowiązane są do współdziałania z organami resortu transportu i innymi agencjami transportowymi oraz ogniwami wykonującymi zadania zabezpieczenia transportowego na rzecz wojsk państwa wysyłającego.

82. Organy te mają obowiązek składania meldunków z realizacji przewozów (ruchu) w ustalonym trybie kolejnym szczeblom organizacyjnym.

83. Do ich obowiązków w szczególności należy dokonywanie niezbędnych uzgodnień z organami wojskowymi oraz z cywilną administracją resortu transportu, w tym warunków korzystania z infrastruktury transportowej (stacji, portów, lotnisk, punktów ładunkowych), przejazdu pojazdów (przewozu ładunków) ponadnormatywnych oraz spraw związanych z dokonywaniem czynności ładunkowych w punktach docelowych.

84. Uzgodnień, o których mowa w pkt. 83 należy dokonać najpóźniej **na 10 dni przed** rozpoczęciem przemieszczania, postępując według procedur obowiązujących dla danego rodzaju transportu.

85. Przejazd pojazdów specjalnych (transporterów kołowych i sprzętu gasieniowego) oraz pojazdów ponadnormatywnych po drogach publicznych wymaga uzyskania stosownych zezwoleń właściwej administracji drogowej za pośrednictwem wojskowych organów transportowych państwa przyjmującego.

86. Za pojazdy ponadnormatywne uznaje się te, które przekraczają następujące – dopuszczalne parametry techniczne:

1) długość:

- a) pojedynczy pojazd - 12,0 m;
- b) pojazd członowy - 16,5 m;
- c) pojazd silnikowy i przyczepa - 18,35 m;
- d) zespół złożony (trzy pojazdy) - 22,0 m;

2) szerokość - 2,6 m;

3) wysokość - 4,0 m;

4) masa całkowita pojazdu pojedynczego:

- a) pojazdu dwuosiowego - 16 t;
- b) o większej liczbie osi niż dwie - 24 t;

5) masa całkowita pojazdu członowego:

- a) o liczbie osi nie większej niż 4 - 32 t;
- b) o liczbie osi większej niż 4 - 42 t;

6) nacisk na oś pojedynczą - 80 kN;

7) nacisk osi wielokrotnej nie może przekroczyć sumy dopuszczalnych nacisków osi składowych:

- a) do 1,20 m - 57,5 kN;
- b) od 1,20 m do 1,30 m - 65 kN;
- c) powyżej 1,30 m - 72,5 kN.

87. PLAN PRZEMIESZCZANIA powinien być wykonywany oddzielnie dla każdego rodzaju transportu.

Zabezpieczenie medyczne

88. Zabezpieczenie medyczne wojsk państwa wysyłającego przez państwo przyjmujące w czasie ćwiczeń może obejmować:

- 1) zabezpieczenie przemieszczania wojsk państwa wysyłającego w obszarze RP;
- 2) zabezpieczenie zgrupowań wojsk stacjonujących na terenie poligonu;
- 3) zabezpieczenie sanitarno-higieniczne ćwiczących wojsk.

89. Zakres zabezpieczenia medycznego może obejmować:

- 1) udzielanie pierwszej pomocy medycznej w miejscu zdarzenia;
- 2) transport sanitarny do zakładów leczniczych wojskowych oraz cywilnej służby zdrowia;

3) leczenie stacjonarno-szpitalne;

4) leczenie stomatologiczne.

90. Do realizacji zadań wymienionych w pkt. 88 i pkt. 89 wojskowa służba zdrowia każdorazowo może wydzielać:

- 1) ruchome punkty pomocy medycznej oraz środki transportu sanitarnego;
- 2) stacjonarne ambulatoria i izby chorych;
- 3) gabinety stomatologiczne;
- 4) inspektorów sanitarnych i weterynaryjnych z możliwością wykorzystania wojskowych stacji sanitarno-epidemiologicznych do oceny przedstawionego materiału (próbek).

91. Organizacja zabezpieczenia medycznego opierać się będzie o wspólnie sporządzany przed każdym ćwiczeniem na zapotrzebowanie państwa wysyłającego i w drodze wspólnych uzgodnień plan zabezpieczenia medycznego z określeniem obszaru zadań, terminów ich realizacji, a także wyznaczenia decydenta w zakresie podejmowania decyzji co do zmian wynikłych w toku zabezpieczenia medycznego.

92. Ze strony polskiej bezpośredni nadzór nad zabezpieczeniem medycznym sprawować będzie szef Służby Zdrowia Okręgu Wojskowego lub Rodzaju Sił Zbrojnych, na terenie którego przebiegać będzie zamierzenie szkoleniowe.

93. Bezpośrednią realizację zadań zabezpieczenia medycznego wykonywać będzie stosowny rejon leczniczy obejmujący miejsce prowadzenia ćwiczeń, a także dodatkowo wyznaczone do realizacji tego zabezpieczenia placówki medyczne.

Wykorzystanie infrastruktury telekomunikacyjnej

94. Infrastruktura telekomunikacyjna poligonów (centrale telefoniczne, szafy kablowe, sieć kablowa, wieże antenowe) przystosowana jest w różnym stopniu do obsługi wojsk ćwiczących.

95. W sposób ciągły pod względem podstawowych usług telekomunikacyjnych obsługiwane są:

- 1) komendy poligonu;
- 2) internaty i hotele;
- 3) obozowiska i niektóre place ćwiczeń, z których zapewniona jest całodobowa łączność z pogotowiem ratunkowym, strażą pożarną i służbami porządkowymi (policją i żandarmerią wojskową).

96. Na węzłach łączności obsługujących poligony utrzymywane są całodobowe służby dyżurne, które zapewniają całodobową obsługę systemu.

97. Węzły łączności wyposażone są w niezbędne urządzenia transmisyjne (cyfrowe lub analogowe) umożliwiające zestawianie komutowanych bądź bezpośrednich kanałów łączności w obrębie poligonu jak również w relacjach międzymiastowych i międzynarodowych.

98. Centrale telefoniczne umożliwiają korzystanie z połączeń w ruchu automatycznym lub półautomatycznym. W zależności od rodzaju centrali telefonicznej (analogowa bądź cyfrowa) dostępne są różnicowane rodzaje usług. W tym samym stopniu dotyczy to urządzeń transmisyjnych.

99. Potrzeby w zakresie wykorzystania infrastruktury telekomunikacyjnej należy składać za pośrednictwem Asystenta Szefa Sztabu Generalnego WP do Zarządu Łączności i Informatyki **nie później niż na 60 dni przed rozpoczęciem każdego z ćwiczeń**, i powinny zawierać:

- 1) wymagania na dostęp telekomunikacyjny do połączeń międzynarodowych;
- 2) wymagania na dostęp telekomunikacyjny do połączeń międzymiastowych;
- 3) określenie miejsca montażu aparatów telefonicznych i faksów (*obiekty stałe: internaty, hotele lub określenie rejonu miejsca ćwiczeń*) oraz kategorii uprawnień (*połączenia lokalne, międzymiastowe lub międzynarodowe*) – wstępnie uzgadniane będą dokonywane podczas GKP przed każdym ćwiczeniem;
- 4) określenie potrzeb w zakresie połączeń konferencyjnych;
- 5) określenie ilości aparatów telefonicznych i faksów planowanych do wykorzystania;
- 6) określenie innych potrzeb w zakresie wykorzystania urządzeń abonenckich np.: aparat z wybieraniem dekadowym (impulsowym), aparat z wybieraniem DTMF (częstotliwościowym), cyfrowy aparat systemowy, aparat ISDN lub modem – w odniesieniu do elektronicznych automatycznych central telefonicznych;
- 7) w przypadku potrzeby wykorzystania istniejącej wieży antenowej należy podać parametry techniczne urządzenia, którego antena ma być zamontowana na wieży.

100. Na poligonach (przy internatach, hotelach) znajdują się ogólnodostępne aparaty telefoniczne Telekomunikacji Polskiej S.A. na karty magnetyczne, które zakupić można w recepcjach internatów i hoteli.

101. Poligony objęte są zasięgiem systemu telefonii komórkowej (cywilnej) – możliwe jest wykorzystanie aparatów tego systemu. W tym celu należy zawrzeć umowę wynajmu aparatów poprzez przedstawiciela państwa wysyłającego (operator podpisuje umowy wynajmu tylko z instytucjami mającymi siedzibę na terenie Polski).

102. Zapotrzebowania na częstotliwości radiowe należy składać za pośrednictwem Asystenta Szefa Sztabu Generalnego WP do Szefa Zarządu i Informatyki według 14 punktowego formatu, stosowanego w armiach NATO **nie później niż na 60 dni przed** datą określoną w punkcie 13 tego formatu.

103. Szczegółowe informacje dotyczące możliwości infrastruktury telekomunikacyjnej poszczególnych poligonów zawarte są w załączonym informatorze o ośrodkach szkolenia poligonowego.

Zabezpieczenie kontrwywiadowcze

104. Wojskowe służby informacyjne realizują zabezpieczenie kontrwywiadowcze, które ma na celu przeciwdziałanie:

- 1) zdradzie państwa oraz szpiegostwu;
- 2) sabotażowi i działalności dywersyjnej;
- 3) naruszeniom jakichkolwiek przepisów dotyczących tajemnicy państwowej;
- 4) wszelkim innym zjawiskom godzącym w gotowość bojową bądź porządek prawny państwa przyjmującego.

105. W realizacji tego zabezpieczenia obok przysługującym im uprawnieniom narodowym wojskowe służby informacyjne mogą współdziałać z:

- 1) wojskowymi służbami specjalnymi państwa wysyłającego – w przypadku wcześniejszego dokonania szczegółowych uzgodnień w tym zakresie;
- 2) krajowymi służbami specjalnymi.

Zabezpieczenie porządkowe i śledczo-dochodzeniowe

106. Zabezpieczenie przemieszczania wojsk państwa wysyłającego oraz przestrzeganie przepisów prawa poza rejonami zajmowanymi i wykorzystywanymi do ćwiczeń realizuje Żandarmeria Wojskowa RP współdziałając z:

- 1) Prokuraturą Wojskową;
- 2) Policją;
- 3) Kontrwywiadem Wojskowym;
- 4) Komendą poligonu;
- 5) Żandarmerią Wojskową (Policją Wojskową) państwa wysyłającego;
- 6) Władzami lokalnymi.

107. Pilotowanie od/do granicy RP z miejsc rozładowania – załadowania transportu do/z poligonu zapewnia Żandarmeria Wojskowa przy współdziałaniu z Policją, władzami lokalnymi i administracją dróg publicznych.

108. W czasie przejazdu kolumn światła **niebiesko-czerwone** używać może tylko Żandarmeria i Policja RP.

109. Przejazd kolumn odbywa się zgodnie z przepisami o ruchu drogowym odnoszącym się do kolumn wojskowych państwa przyjmującego.

110. Żandarmeria pilotuje każdą kolumnę (min 5 i max do 15 pojazdów) państwa wysyłającego poruszającą się po drogach publicznych oraz pojazdy przewożące materiały niebezpieczne po tych drogach.

111. Pojazd państwa wysyłającego – karetka **pogotowia ratunkowego** lub **straż pożarna** – ma prawo używania sygnału **niebieskiego** (pojazd uprzywilejowany) tylko w przypadku uczestniczenia w akcji ratunkowej.

112. Ustalenia dotyczące pilotowań kolumn pojazdów państwa wysyłającego uzgadniane będą podczas Końcowej Konferencji Planistycznej do poszczególnych ćwiczeń.

113. Żandarmeria Wojskowa, zgodnie z prawem państwa przyjmującego i z uwzględnieniem postanowień umów dotyczących ćwiczeń wojsk obcych na poligonach, podejmuje czynności:

1) zlecone przez Prokuraturę Wojskową, w wyniku zawiadomień obywatelskich, Policji, organów ścigania państwa wysyłającego oraz z własnej inicjatywy w stosunku do członków sił zbrojnych państwa wysyłającego i personelu cywilnego oraz członków ich rodzin, w odniesieniu do przestępstw i wykroczeń karanych zgodnie z prawem Rzeczypospolitej Polskiej;

2) we współdziałaniu z Policją i Żandarmerią (Policją Wojskową) państwa wysyłającego w zakresie w jakim są one niezbędne dla zapewnienia należytego bezpieczeństwa i porządku publicznego przez członków sił zbrojnych państwa wysyłającego i personelu cywilnego oraz członków ich rodzin przebywających poza rejonami ćwiczeń i grupowań;

3) w zakresie ochrony jednostek współdziała z Policją, Wojskowymi Służbami Informacyjnymi.

114. Zabezpieczenie przejazdu i pobytu podczas dni wizyt gości honorowych na poligonach – Żandarmeria Wojskowa realizuje według odrębnych przepisów.

[...]

Źródło: *Instrukcja o zasadach przygotowania i realizacji szkolenia wojsk obcych w ośrodkach szkolenia poligonowego Sił Zbrojnych RP*. Załącznik do decyzji nr 45/MON z dnia 19 marca 1998 r., s. 16-26.

FINANSOWANIE I ROZLICZENIA FINANSOWE
szkolenia wojsk obcych na poligonach w Polsce
(przykład możliwych rozwiązań HNS)

[...]

Oplaty

115. Pełna opłata za wynajęcie poligonu lub urządzenia poligonowego składać się będzie z opłaty ponoszonej przez państwo wysyłające wraz ze wszystkimi kosztami dodatkowymi:

1) opłata ponoszona przez państwo wysyłające wyliczona będzie w oparciu o koszty eksploatacji i utrzymania poligonu lub urządzeń poligonowych;

2) koszty dodatkowe to koszty dóbr i usług zamówionych przez państwo wysyłające oraz koszty poniesione przez państwo przyjmujące w celu zaspokojenia potrzeb wojsk obcych.

116. Jednostka obrachunkowa opłaty za wynajęcie poligonu będzie każdorazowo negocjowana oraz obliczana dla okresu rocznego i może być oparta w zależności od rodzaju i zakresu szkolenia o:

- 1) osobodni szkoleniowe;
- 2) godziny nalotu;
- 3) liczbę lotów;
- 4) godziny pracy ludzi i urządzeń;
- 5) inne wskaźniki zużycia.

117. W skład kosztów dodatkowych ponoszonych przez państwo wysyłające mogą wchodzić:

- 1) koszty osobowe:
  - a) uposażenie żołnierzy i wynagrodzenia pracowników cywilnych wraz z innymi należnościami;
  - b) koszty pracy kontraktowej;
  - c) pozostałe koszty osobowe (np. związane z zabezpieczeniem przemieszczania, zabezpieczeniem logistycznym, ochroną, montażem dodatkowego wyposażenia, podróżami służbowymi);
  - d) obsługi celno-paszportowej;
- 2) koszty materiałowe:
  - a) zaopatrzenie w towary zużywalne;

- b) zapewnienie racji żywnościowych;
  - c) obsługa pojazdów, sprzętu, maszyn i urządzeń;
  - d) części zamienne i materiały eksploatacyjne;
  - e) materiały pędne i smary, oleje, itp.;
  - f) amunicja, środki pozoracji pola w alki;
  - g) wykonane usługi modernizacyjno-konserwacyjne;
  - h) materiały jednorazowego użytku;
- 3) koszty infrastruktury:
- a) użytkowanie i obsługa infrastruktury (np.: hotele, internaty, kluby, urzędnia);
  - b) administrowanie infrastrukturą;
  - c) ochrona środowiska;
  - d) ochrona i obrona poligonu oraz urządzeń poligonowych;
  - e) dzierżawa poligonu i urządzeń;
- 4) pozostałe koszty:
- a) administracyjno-biurowe;
  - b) usług pocztowych i telekomunikacyjnych;
  - c) usług transportowych;
  - d) świadczeń medycznych;
  - e) ochrony i zabezpieczenia przeciwpożarowego;
  - f) kulturalno-oświatowe;
  - g) usługi kąpielowo-pralnicze;
  - h) koszty ponoszone przez Żandarmerię Wojskową;
  - i) inne na zapotrzebowanie państwa wysyłającego.

118. Państwo wysyłające na wniosek państwa przyjmującego może udzielić zaliczki na poczet przyszłych rozliczeń do 50% wartości zamówionych dóbr i usług.

119. Państwo przyjmujące może nałożyć opłatę w wysokości do 3% ogólnej sumy faktury głównej (opłaty ponoszonej przez państwo wysyłające) w celu pokrycia kosztów administracyjnych, które nie są związane bezpośrednio z obszarem poligonowym i urządzeniami poligonowymi, a które państwo przyjmujące może ponieść w związku z procesem przygotowawczym.

120. Wysokość opłat ponoszonych przez państwo wysyłające w odpowiedniej jednostce obrachunkowej, a także koszty zamówionych dodatkowo dóbr i usług będą ustalane każdorazowo w procesie planowania, odpowiednio w umowach-porozumieniach i protokołach dodatkowych. Dokumenty te powinny zawierać procedury umożliwiające wprowadzanie zmian co do wysokości opłat oraz rozmiaru uzgadnianych zamówionych dodatkowo dóbr i usług.

121. Nie będą podlegały opłatom prace modernizacyjne na poligonie wykonane przez państwo wysyłające uzgodnione z państwem przyjmującym i niezbędne dla przeprowadzenia szkolenia.

122. Państwo wysyłające ponosi pełne koszty związane z opłatami za częstotliwości radiowe nie będące w dyspozycji Sił Zbrojnych RP oraz za uzyskanie zgody i użytkowanie urządzeń do łączności satelitarnej na terenie Polski.

Fakturowanie i płatności

123. Fakturę za korzystanie z poligonu wystawia Departament Budżetowy. Sporządzana jest ona na podstawie umów – nie później niż 30 dni od ostatniego dnia najmu poligonu lub urządzenia poligonowego – w oparciu o uzgodnione i potwierdzone na piśmie przez obie strony zestawienie jednostek obrachunkowych np.: osobodzień szkolenia, godziny nalotu, itp.

124. Faktura sporządzona jest w dolarach amerykańskich (USD) ze wskazaniem odpowiedniego numeru konta Departamentu Budżetowego i terminu płatności.

125. Płatności za wynajęcie poligonu będą dokonywane w USD, na określony przez państwo przyjmujące rachunek w terminie do 30 dni od daty złożenia faktury pod wskazany w umowie do ćwiczenia adres.

126. Opłaty bankowe będą ponosić państwa przyjmujące i wysyłające według właściwości swoich banków.

127. Państwo przyjmujące zobowiązuje się do przechowywania faktur i dokumentów rozliczeniowych przez okres trzech lat od daty fakturowania. Państwo wysyłające, po uprzedniej konsultacji może mieć prawo wglądu w te dokumenty.

128. Rozliczenia wpływów za wynajęcie poligonów i urządzeń poligonowych (opłata ponoszona przez państwo wysyłające) – **faktura główna** – dokona państwo przyjmujące poprzez swoje upoważnione instytucje zgodnie z zawartymi porozumieniami i obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

129. Płatności za dodatkowo zamówione dobra i usługi będą dokonywane w PLN przez państwo wysyłające w sposób określony umową lub protokołami dodatkowymi – w czasie trwania szkolenia lub bezpośrednio po jego zakończeniu – na adres i rachunek realizującego zamówione świadczenia.

130. Faktury-rachunki za zamówione dodatkowo dobra i usługi nie przedłożone państwu wysyłającemu przez realizującego usługę w czasie trwania szkolenia należy przesłać do Departamentu Budżetowego w jak najkrótszym terminie, celem ich przekazania do opłaty odpowiednim instytucjom państwa wysyłającego.

Wzajemne szkody i roszczenia

131. Zasady szacowania szkód i roszczeń będą uszczegółowiane w umowach – porozumieniach określających zasady użycia poligonów i korzystania z urządzeń poligonowych dokonywanych każdorazowo przed ćwiczeniem.

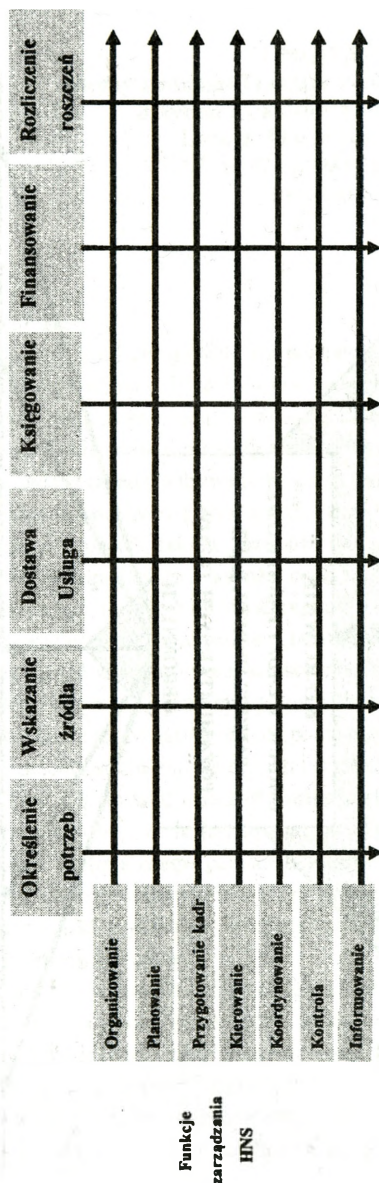
132. Szkody w mieniu należącym do członka personelu państwa wysyłającego, przyjmującego lub strony trzeciej, w tym szkody wyrządzone w środowisku naturalnym i na drogach publicznych w państwie przyjmującym będą w pełni zrefundowane państwu, które poniosło koszty związane z zaspokojeniem tych szkód tytułem wypłat stosownych odszkodowań.

[...]

Źródło: *Instrukcja o zasadach przygotowania i realizacji szkolenia wojsk obcych w ośrodkach szkolenia poligonowego Sił Zbrojnych RP*. Załącznik do decyzji nr 45/MON z dnia 19 marca 1998 r., s. 27-30.

ROLA I FUNKCJE PAŃSTWA GOSPODARZA

Funkcje rzeczowe HNS

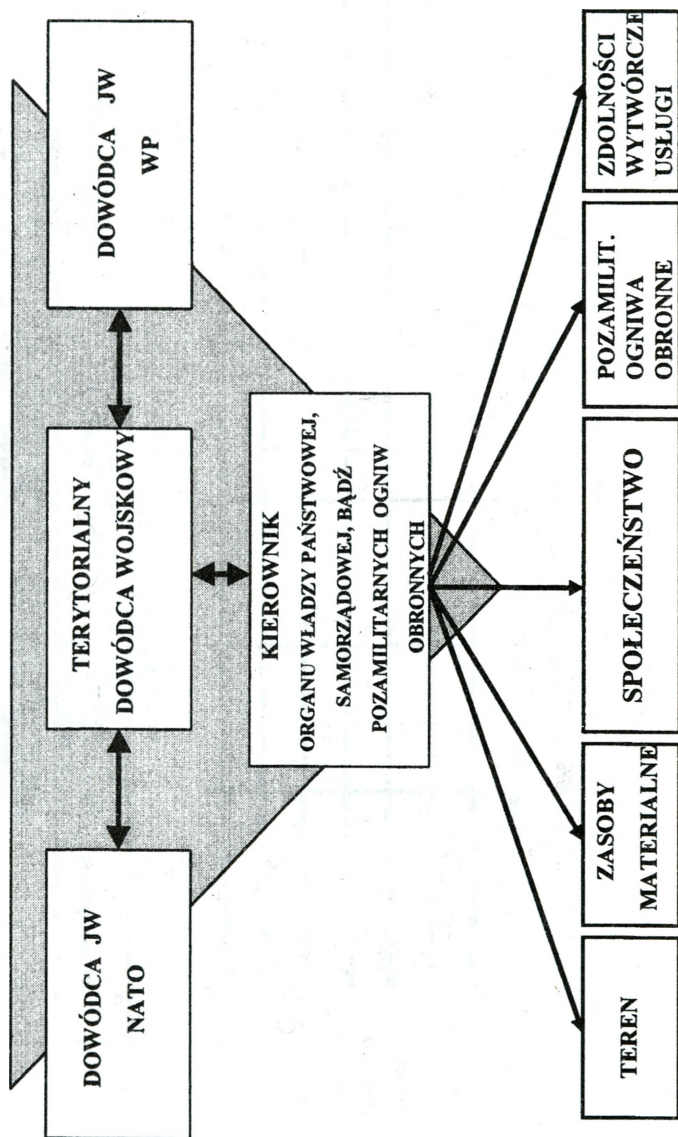

ROLE ORGANU PAŃSTWA GOSPODARZA

Zakres czynności	Stosunki międzysojusznicze	Informowanie	Zarządzanie HNS i IMIC
Role	Reprezentant interesów RP Organizator Łącznik	Serwer informacji Rozdzielający informacje Rzecznik	Inicjator Regulator zakłóceń Rozdzielający zasoby Negocjator

Źródło: opracowanie własne w oparciu o H. Steinmann, G. Schreyoegg, Zarządzanie. Podstawy kierowania przedsiębiorstwem - koncepcje, funkcje, przykłady, wyd. 3 popr. i uzup., Oficyna Wyd. Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1998.

IDEA WYKORZYSTANIA ZASOBÓW MIEJSCOWYCH (LOKALNYCH) DLA WSPARCIA JEDNOSTKI NATO

UMOWA
między stronami Traktatu Północnoatlantyckiego
dotycząca statusu ich sił zbrojnych
Londyn, 19 czerwca 1951 r.
(DzU nr 97 z 1998 r., poz. 504)
(wyciąg)

[...]

Artykuł IX

1. Członkowie sił zbrojnych i ich personelu cywilnego oraz członkowie ich rodzin mogą nabywać na miejscu towary na użytek własny, jak również niezbędne usługi na tych samych zasadach, co obywatele Państwa przyjmującego.

2. Towary miejscowe, niezbędne dla utrzymania sił zbrojnych i ich personelu cywilnego będą z zasady nabywane przez te same organy, które dokonują zakupów takich towarów na potrzeby sił zbrojnych Państwa przyjmującego. W celu uniknięcia niekorzystnego wpływu takich zakupów na gospodarkę Państwa przyjmującego, odnośne władze tego Państwa wskażą, o ile zajdzie taka konieczność, artykuły, których zakup ma być ograniczony lub zakazany.

3. Z uwzględnieniem aktualnie obowiązujących porozumień lub porozumień, które mogą zostać zawarte w przyszłości między upoważnionymi przedstawicielami Państwa wysyłającego i przyjmującego, władze Państwa przyjmującego biorą na siebie wyłączną odpowiedzialność za podjęcie odpowiednich działań mających na celu udostępnienie siłom zbrojnym i ich personelowi cywilnemu niezbędnych budynków i gruntów, jak również urządzeń i usług z tym związanych. Takie porozumienia i działania powinny być, o ile jest to możliwe, zgodne z przepisami dotyczącymi zakwaterowania analogicznego personelu Państwa przyjmującego. O ile nie istnieją szczegółowe umowy stanowiące inaczej, przepisy Państwa przyjmującego określają prawa i obowiązki wynikające z zajmowania lub korzystania z takich budynków, gruntów, urządzeń lub usług.

4. Zapotrzebowanie sił zbrojnych lub ich personelu cywilnego na miejscową cywilną siłę roboczą zaspokajane będzie w ten sam sposób, co analogiczne potrzeby Państwa przyjmującego i przy pomocy władz Państwa przyjmującego poprzez wymianę pracowniczą. Warunki zatrudnienia i pracy, a w szczególności pensje, dodatkowe płatności i warunki ochrony pracowników określają przepisy Państwa przyjmującego. Pracownicy cywilni zatrudnieni przez siły zbrojne lub ich personel cywilny

nie będą uważani dla jakichkolwiek potrzeb za członków tych sił zbrojnych lub ich personelu cywilnego.

[...]

7. Z uwzględnieniem wszelkich ogólnych i szczegółowych postanowień finansowych uzgodnionych przez Umawiające się Strony, organy sił zbrojnych dokonają niezwłocznie zapłaty w walucie miejscowej za towary, zakwaterowanie i usługi nabyte zgodnie z ust. 2,3,4 oraz, jeśli to konieczne, z ust. 5 i 6 niniejszego artykułu.

[...]

Artykuł XV

1. Z uwzględnieniem postanowień ust. 2 tego artykułu niniejsza Umowa pozostanie w mocy w przypadku działań zbrojnych, w stosunku do których ma zastosowanie Traktat Północnoatlantycki z zastrzeżeniem, że postanowienia dotyczące zaspokajania roszczeń określone w ust. 2 i 5 art. VIII, nie będą mieć zastosowania do uszkodowań wojennych.

[...]

USTAWA

z dnia 23 września 1999 r.

**o zasadach pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
oraz zasadach ich przemieszczania się przez to terytorium.**

(DzU nr 93 poz. 1063)

(wyciąg)

Art. 1.1. Ustawa określa zasady pobytu wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasady ich przemieszczania się przez to terytorium.

2. Przepisów ustawy określających status wojsk obcych nie stosuje się do tych wojsk obcych, których status jest określony w umowach międzynarodowych ratyfikowanych w trybie art. 89 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (DzU nr 78, poz. 483).

[...]

Art. 3.1. Zgodę na pobyt wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zwaną dalej „zgodą”, wydają:

1) Minister Obrony Narodowej:

a) w przypadku wojsk Państw-Stron Traktatu Północnoatlantyckiego, sporządzonego w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r., albo wojsk pozostających pod dowództwem organów Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, jeżeli okres ich pobytu nie przekracza trzech miesięcy;

[...]

2) Rada Ministrów na czas określony:

a) w przypadku wojsk, o których mowa w pkt. 1 lit. a), jeżeli okres ich pobytu przekracza trzy miesiące albo jeżeli jej przedmiotem jest przedłużenie pobytu, na który wyraził wcześniej zgodę Minister Obrony Narodowej;

[...]

2. W zgodzie należy określić stronę wysyłającą, cel i okres pobytu oraz liczebność wojsk obcych, datę i przejście graniczne, przez które nastąpi wjazd, ilość i rodzaj wwożonego sprzętu wojskowego oraz broni, amunicji i materiałów niebezpiecznych, trasy przejazdu i miejsce stacjonowania, datę i przejście graniczne, przez które nastąpi wyjazd, a także inne okoliczności mające znaczenie organizacyjno-techniczne.

3. Zgoda wyrażana jest w porozumieniu zawartym z właściwymi organami państwa wysyłającego albo z organem organizacji międzynarodowej, pod którego dowództwem wojska te pozostają.

4. O wyrażeniu zgody zawiadamia się niezwłocznie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałków Sejmu i Senatu oraz inne zainteresowane organy władzy publicznej.

[...]

Art. 4. [...]

2. Zgodę na przemieszczenie się wojsk obcych przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wydaje Minister Obrony Narodowej.

[...]

Art. 5.1. Działalność organów władzy publicznej związanej z pobytom wojsk obcych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej koordynuje Minister Obrony Narodowej.

2. Koordynacja, o której mowa w ust.1 polega na informowaniu właściwych organów władzy publicznej o przedsięwzięciach związanych z pobytom wojsk obcych lub uzgadnianiu z nimi tych przedsięwzięć.

Art. 6. Podczas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wojska obce są obowiązane do przestrzegania prawa polskiego.

[...]

Art. 8. [...]

4. W sprawach karnych o czyny popełnione przez żołnierzy wojsk obcych lub ich personel cywilny może nastąpić przekazanie ścigania karnego na zasadach określonych w Kodeksie postępowania karnego.

5. Przekazanie ścigania nie może nastąpić w przypadku popełnienia przestępstwa:

1) przeciwko bezpieczeństwu wewnętrznemu lub wewnętrznemu Rzeczypospolitej Polskiej;

2) przeciwko polskim urzędom lub funkcjonariuszom publicznym;

3) przeciwko istotnym polskim interesom gospodarczym;

4) fałszywych zeznań złożonych wobec urzędu polskiego.

[...]

Art. 11. [...]

2. W przypadku wyrządzenia przez wojska obce w związku z realizacją celów określonych w zgodzie szkód w innym mieniu stanowiącym wyłączną własność Skarbu Państwa, w tym również w mieniu znajdującym się w zarządzie przedsiębiorstwa Lasy Państwowe, wysokość odszkodowania jest ustalana na drodze dyplomatycznej, z zastrzeżeniem ust. 1.

3. Osoby fizyczne, osoby prawne lub niepaństwowe jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej mogą dochodzić swoich roszczeń z tytułu szkód wyrządzonych im przez wojska obce albo żołnierzy wojsk obcych lub ich personel cywilny także w następującym trybie:

1) podmiot poszkodowany kieruje roszczenie do Ministra Obrony Narodowej, który przekazuje je do rozpatrzenia specjalnie powołanej do tego komisji, w której skład mogą wchodzić przedstawiciele zainteresowanych resortów;

2) komisja rozpatruje roszczenie, biorąc pod uwagę wszelkie okoliczności sprawy, oraz przygotowuje protokół, w którym, w porozumieniu z osobą poszkodowaną, określa wysokość odszkodowania; na podstawie tego protokołu Minister Obrony Narodowej podejmuje decyzję o wypłaceniu odszkodowania;

3) odszkodowanie jest wypłacane przez Ministra Obrony Narodowej, który zwraca się następnie do właściwych organów wojskowych strony wysyłającej o zwrot poniesionych kosztów;

4) w przypadku braku porozumienia co do wysokości odszkodowania podmiot poszkodowany może skierować roszczenie przeciwko Skarbowi Państwa.

[...]

Art. 13.1. Podczas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej żołnierze wojsk obcych w czasie wykonywania zadań służbowych:

1) powinni nosić umundurowanie wojsk, do których należą;

2) są uprawnieni, na podstawie rozkazu wydanego przez organy wojskowe strony wysyłającej, do posiadania i noszenia broni;

3) mogą używać broni w przypadku i w trybie określonych w przepisach prawa polskiego, z zastrzeżeniem ust. 3, za zgodą właściwych organów wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej.

[..]

3. Użycie broni przez żołnierzy wojsk obcych podczas pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może nastąpić:

1) wyłącznie wobec żołnierzy i personelu cywilnego tych wojsk – w przypadku i w trybie określonych w przepisach strony wysyłającej;

2) w czasie ćwiczeń wojsk obcych – w trybie określonym w przepisach strony wysyłającej, o ile nie naruszają one przepisów prawa polskiego.

[...]

Art. 18.1. Żołnierze wojsk obcych i ich personel cywilny korzystają ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez publiczne zakłady opieki zdrowotnej za odpłatnością, na zasadach określonych w przepisach o zakładach opieki zdrowotnej dla osób nieuprawnionych.

[...]

Art. 19.1. Pojazdy wojsk obcych, zarejestrowane i dopuszczone do ruchu drogowego na podstawie przepisów obowiązujących w państwie, do którego należą, oraz opatrzone wyraźnie znakiem wskazującym na państwo rejestracji, są dopuszczone do ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z prawem polskim.

2. Jeżeli za korzystanie z dróg publicznych są pobierane opłaty, organy wojskowe strony wysyłającej mogą wystąpić, za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej, o zwolnienie od tych opłat na zasadzie wzajemności. Zwolnienia nie stosuje się w przypadku korzystania przez wojska obce z płatnych autostrad.

3. Jeżeli przepisy wymagają wydania specjalnych zezwoleń na przewóz materiałów niebezpiecznych, wnioski o wydanie takich zezwoleń są kierowane do właściwych organów za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej.

4. Do wojsk obcych poruszających się po drogach na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (DzU nr 98, poz. 602, nr 123, poz. 779 i nr 160, poz. 1086 oraz z 1998 r. nr 106, poz. 668 i nr 133, poz. 872) odnoszące się do ruchu pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

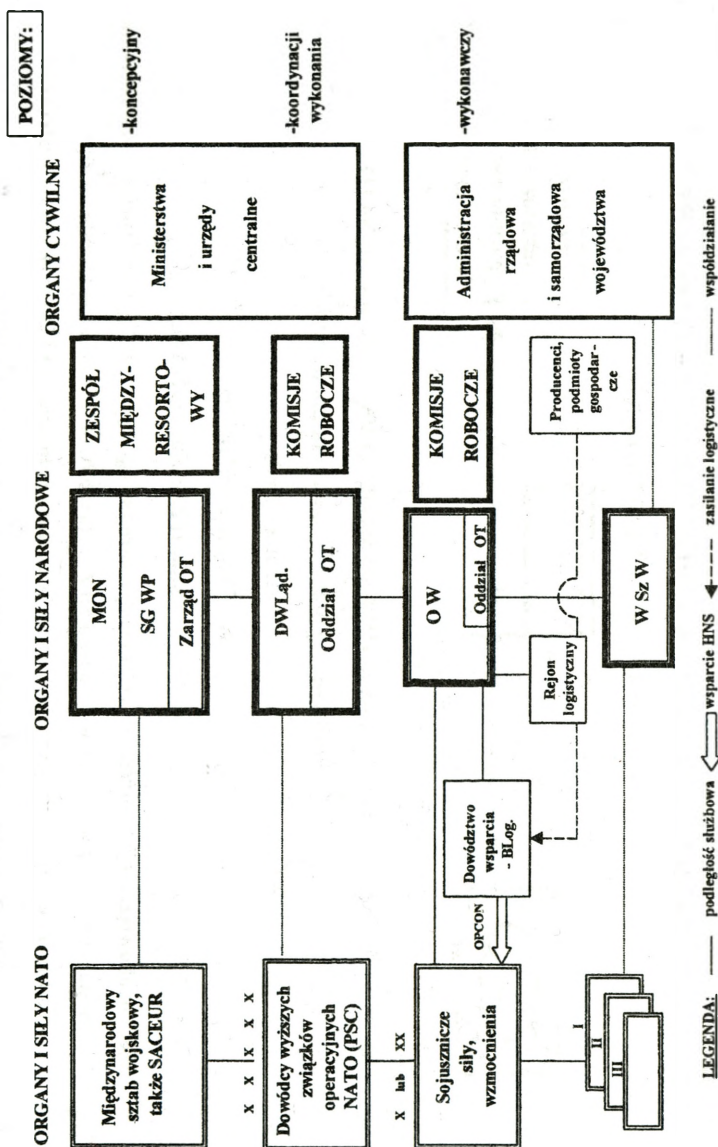
Art. 20. Przewozy wojsk obcych kolejami odbywają się na takich samych zasadach jak przewozy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 21. Statki powietrzne wojsk obcych mogą korzystać, z wyjątkiem sytuacji awaryjnych, z cywilnych lotnisk komunikacyjnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach obowiązujących cywilne statki powietrzne i za zezwoleniem właściwych organów wojskowych i cywilnych.

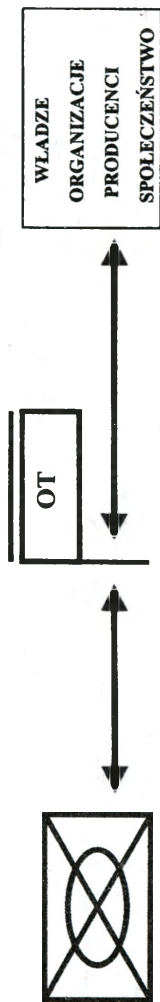
Art. 22.1. Potrzeby wojsk obcych w zakresie telekomunikacji są realizowane na takich samych zasadach jak potrzeby Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

[...]

WOJSKOWE ORGANY KIEROWANIA HNS (propozycja)

POŚREDNICZĄCA ROLA NARODOWYCH, TERYTORIALNYCH ORGANÓW DOWODZENIA

WSPÓLPRACA CYWILNO-WOJSKOWA W RAMACH NATO

odbywa się pomiędzy trzema partnerami:

1. stroną cywilną
2. Wojskiem Polskim
3. Siłami Zbrojnymi NATO

Według obowiązujących ustaleń NATO dowódcy narodowi „gospodarza” powinni spełniać rolę pośrednika:

- zapotrzebowania na wsparcie jednostki Sił Zbrojnych NATO w zasadzie kierują do nich;
- i odwrotnie - strona cywilna, która szuka kontaktu z jednostką NATO zwraca się do właściwego terytorialnie dowódcy narodowego.

ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY OBRONNEJ RP

Budżet NATO wynosi ok. 1,5 mld USD rocznie

**PROGRAM INWESTYCJI NATO w dziedzinie bezpieczeństwa
(NATO Security Investment Program – NSIP) dysponował
w 1998 roku kwotą 688 mln USD**

z tego wydano [w %]:

na infrastrukturę lotniskową	- 30%
na systemy ostrzegawcze	- 20%
na rurociągi, magazyny, składy paliw	- 15%
na rozbudowę systemów łączności	- 9%
na budowę stanowisk dowodzenia	- 7%

POLSKA

w latach 1999-2008 wpłaci do budżetu NSIP ok. 200 mln USD,
ale wartość inwestycji Sojuszu w Polsce przekroczy 650 mln USD

– i na rozbudowę infrastruktury obronnej wydawać będziemy 2 x więcej
niż do 1999 roku

PRZEWIDUJE SIĘ MODERNIZACJĘ:

7 lotnisk (koszt ok. 360 mln USD)
5 składów paliw
2 portów morskich
systemu obrony powietrznej (zakup 6 radarów)

Źródło: „Rzeczpospolita” nr 99 (5264) z 28.04.1999 r., s. 9.

